

Θεολογικά Χρονικά

ΣΥΝΕΔΡΙΑ

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2012: Ούγγαρία

Στις 3-5 του μηνός πραγματοποιήθηκε στην πόλη Esztergom Διεθνές Πατρολογικό Συνέδριο με θέμα «“Δι’ ἡμᾶς καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν”: Ἡ σωτηριολογία στὴν Ἀνατολή καὶ τὴ Δύση». Ἔλαβαν μέρος μεταξύ ἄλλων οἱ Ysabel de Andia («“Opus spiritus salus carnis”: Le salut de la chair selon Irénée de Lyon»), Ivan Christov («Synergetic Aspects in St. Gregory of Nyssa’s Teaching on the Salvation of Man»), Taras Khomych («Soteriology in the Writings of the Apostolic Fathers»), Michel Stavrou («Liberté et salut chez saint Augustin et saint Jean Cassien»), Ovidiu Ioan («“Sie schneiden die Hoffnung unserer Natur von der Erlösung ab...”. Das soterologische Argument bei Ischo’jahb»), Torstein Tollefsen («St. Maximos the Confessor on Deification»), Γ.Δ. Ματζζέλος («Ursünde und Erlösung in der Theologie der Kirchenväter des Ostens»), π. Δημ. Μπαθρέλλος («Love versus Justice? The Question of the Forgiveness of Sins at the Council of Ferrara-Florence»), κ.ἄ.

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2012: Ρόδος

Τὸ Rhodes World Public Forum, Dialogue of Civilizations πραγματοποίησε στίς 3-8 τοῦ μηνός στὴ Ρόδο τὴν 10^η ἐπετειακὴ συνδιάσκεψή του. Στὴ συνάντηση αὐτή,

ὅπου παραβρέθηκαν συνέδριοι (πολιτικοί, ἐπιστήμονες κ.ἄ.) ἀπὸ ὅλο τὸν κόσμο, συζητήθηκαν ζητήματα ποικίλου περιεχομένου καὶ ἐνδιαφέροντος (πολιτικά, κοινωνικά, ἐπιστημονικά, πολιτιστικά, κ.ἄ.), ἐνῶ πραγματοποιήθηκαν καὶ στρογγυλές τράπεζες με θρησκευτικὸ περιεχόμενο, ὅπως π.χ. «The Post-secular dialogues: Mount Athos and practical implementation of traditions» (με τὴ συμμετοχὴ ἀπὸ ἐλληνικῆς πλευρᾶς μεταξύ ἄλλων τῶν Καθ. Γ. Μαντζαρίδη, Θ. Γιάγκου, Ν. Ἀσπρούλη κ.ἄ.).

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ: Dayton, ΗΠΑ

Στις 4 καὶ 5 Ὀκτωβρίου πραγματοποιήθηκε στὸ Union Theological Seminary (Dayton) συνέδριο σχετικὰ με τὴν ἔρευνα γιὰ τὸν ἱστορικὸ Ἰησοῦ καὶ τὰ κριτήρια ποὺ ἐφαρμόζονται σὲ αὐτήν. Βάση τῆς ἀκαδημαϊκῆς αὐτῆς συζήτησης ἀποτέλεσε ὁ συλλογικὸς τόμος ποὺ ἐπιμελήθηκαν οἱ Chris Keith καὶ Anthony Le Donne, *Jesus, Criteria, and the Demise of Authenticity* (2012). Στὸ συνέδριο συμμετείχαν εἰδικοί ἀπὸ ὅλον κόσμο: Chris Keith, Jens Schröter, Dale Allison, Loren Stuckenbruck, Anthony Le Donne, Mark Goodacre κ.ἄ. Οἱ μαγνητοσκοπημένες εἰσηγήσεις ὑπάρχουν στὸ διαδίκτυο: <http://www.livestream.com/unitedts>.

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2012: Βιέννη, Αυστρία

Στις 11-14 του μηνός συνήλθε στη Βιέννη για πρώτη φορά η Έπιτροπή Διαλόγου των νέων Όρθοδόξων και Ρωμαιοκαθολικών θεολόγων του Pro Oriente και άσκολήθηκε με τὸ θέμα τοῦ πρωτείου καὶ τῆς συνοδικότητος, καὶ ἰδιαίτερα με τὸ «κείμενο τῆς Ραβέννας», τὸ ὁποῖο ὑπῆρξε προῖον τῆς 10^{ης} Γενικῆς Συνέλευσης τῆς Διεθνοῦς Έπιτροπῆς Θεολογικοῦ Διαλόγου μεταξὺ τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Έκκλησίας καὶ τῆς Όρθοδόξου Έκκλησίας τὸ 2007. Μεταξὺ ἄλλων ἔλαβαν μέρος οἱ Καθ. Άθ. Βλέτσος, Μητροπολίτης Αὐστρίας Άρσένιος, Στ. Άθανασίου κ.ά.

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ: Έλλάδα

Στις 12 καὶ 13 Όκτωβρίου τὸ Τμῆμα Ποιμαντικῆς καὶ Κοινωνικῆς Θεολογίας Α.Π.Θ. καὶ ἡ Ίωνικὴ Έστία - Ένωσις Σμυρναίων καὶ Μικρασιατῶν ὀργάνωσαν ἐπιστημονικὸ συνέδριο γιὰ νὰ τιμήσουν τὴν πρώτη γενιὰ τῶν προσφύγων ἀπὸ τὴν Μ. Άσία, τὸν Πόντο, τὴν Καππαδοκία καὶ τὴν Άνατ. Θράκη, πὸν ἔφθασαν στὸ λιμάνι τῆς Θεσσαλονίκης τὸν Σεπτέμβριο τοῦ 1922 μετὰ τὴν Μικρασιατικὴ Καταστροφὴ, καὶ ἀπὸ τὴν Καππαδοκία μετὰ τὸν Ίούνιο τοῦ 1923 σὲ ἐφαρμογὴ τῆς Συνθήκης τῆς Λωζάνης. Τὸ Συνέδριο χαιρέτισαν, ὁ Κοσμήτορας τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς καθηγητῆς κ. Μιχαὴλ Τρίτος καὶ ὁ προκοσμήτορας καθηγητῆς κ. Χρήστος Οἰκονόμου. Εἰσαγωγικὲς ὁμιλίες ἔγιναν ἀπὸ τὸν Πρόεδρο τοῦ Τμήματος Ποιμαντικῆς καὶ Κοινωνικῆς Θεολογίας καθηγητὴ Άθανάσιο Καραθανάση, τὴν Πρόεδρο τῆς Ίωνικῆς Έστίας καθηγήτρια Μελπομένη Ρεῖζογλου-Ζαβιτσανάκη καὶ τὴν Άννα Θεοφυλάκτου. Όμιλητὲς ἐπίσης ἦταν οἱ: Κ. Νίγδελος, Β. Κουκουσᾶς, Περ. Βακουφάρης,

Πάρις Σαββαΐδης, Θ. Δαρδαβέσης, Κ. Κωτσιόπουλος, Ί. Μπάκας, Σ. Πασχαλίδης, Σ. Ζιώγου-Καραστεργίου κ.ά.

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2012: Ταλίννη, Έσθονία

Τὸ Διεθνὲς Δίκτυο NELCEE (τὸ ὁποῖο ἀποτελεῖται ἀπὸ φορεῖς καὶ ἰδρύματα πὸν δραστηριοποιοῦνται στὴν Νοτιο-Άνατολικὴ Εὐρώπη μετὰ ἐπίκεντρο τὴ μελέτη τῆς θρησκευτικῆς ἐκπαίδευσης στὶς χῶρες αὐτῆς) πραγματοποιοῖσε στὶς 11-14 τοῦ μηνός τὴ δεῦτερη συνδιάσκεψή του μετὰ θέμα «The Challenges of teaching Ecumenical Theology in Central and Eastern Europe». Μεταξὺ τῶν ὁμιλητῶν ἦταν οἱ Laima Geikina («What Kind of Ecumenical Theology would be challenged by means of Teaching?»), Irina Khromets («Ecumenical Potential of Philosophical Theology and Philosophy of Religion on the Example of Ukraine»), Shorená Parunashvili («Religious Education in Georgia»), Νικόλαος Άσπρούλης («Church-world Dogmatics». The ecumenical need of a paradigm-shift in the modern orthodox theology and education»), Péter Balla («Recent Developments in Religious Education in Hungary») κ.ά.

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2012: Άθήνα

Τὴν Παρασκευὴ 12 καὶ τὸ Σάββατο 13 Όκτωβρίου πραγματοποιήθηκε στὸ Διορθόδοξο Κέντρο τῆς Ίερᾶς Μονῆς Πεντέλης τὸ Α΄ Διεθνὲς Έπιστημονικὸ Συνέδριο τῆς Ίερᾶς Συνόδου τῆς Έκκλησίας τῆς Έλλάδος μετὰ τίτλο: «Ίστοριογραφία καὶ πηγὲς γιὰ τὴν ἐρμηνεία τοῦ 1821». Πρόκειται γιὰ τὸ πρῶτο ἀπὸ δέκα συνολικὰ συνέδρια πὸν θὰ διοργανωθοῦν ἀπὸ τὴν Εἰδικὴ Συνοδικὴ Έπιτροπὴ Πολιτιστικῆς Ταυτότητος μετὰ ἀποκορύφωμα τὸ 2021, ὁπότε συμπλη-

ρώνονται τὰ 200 χρόνια ἀπὸ τὴν Ἐθνεγεροσία. Κάθε χρόνο θὰ διοργανώνεται ἓνα συνέδριο μὲ διαφορετικὴ θεματογραφία ὑπὸ τὸν γενικὸ τίτλο «10 Ἐπιστημονικὰ Συνέδρια γιὰ τὰ 200 χρόνια τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως» καὶ οἱ εἰσηγήσεις θὰ ἐκδίδονται σὲ τόμο. Τὸ Α΄ Συνέδριο ξεκίνησε μὲ χαίρετισμὸ ἀπὸ τὸν Πανερώτατο Μητροπολίτη Μαραθῶνος κ. Μελίτωνα, ἐκπρόσωπο τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἰερωνύμου, τὸν Γενικὸ Γραμματέα Ὁρθοπευμάτων κ. Γεώργιο Καλατζῆ, ἐκπρόσωπο τοῦ Ὑπουργοῦ Παιδείας καὶ Ὁρθοπευμάτων, Πολιτισμοῦ καὶ Ἀθλητισμοῦ κ. Κων. Ἀρβανιτόπουλου, καὶ ἀπὸ τὸν Σεβ. Μητροπολίτη Δημητριάδος κ. Ἰγνάτιο, Πρόεδρο τῆς Εἰδικῆς Συνδικτικῆς Ἐπιτροπῆς Πολιτιστικῆς Ταυτότητος. Κατὰ τίς δύο ἡμέρες ὑπῆρξε μεγάλη προσέλευση ἀκροατῶν, μεταξύ τῶν ὁποίων ἦσαν πολλοὶ Πανεπιστημιακοὶ καὶ φοιτητές. Στὴν προσφώνησή του ὁ Σεβασμιώτατος κ. Ἰγνάτιος ἔθεσε ὡς ἐξῆς τὸν κύριο στόχο τῆς ὅλης προσπάθειας: «*Σκοπὸς μας εἶναι νὰ ἀκουσθοῦν διαφορετικὲς γνώμες καὶ ἀπόψεις χωρὶς φανατισμοὺς καὶ μονομέρειες. Γνωρίζουμε ὅτι τὰ τελευταῖα χρόνια ἀκούσθηκαν καὶ ὀρισμένες φωνές ποὺ εἰσήγαγαν καινὰ δαιμόνια στὸν ὅλο προβληματισμὸ. Δὲν συμφωνοῦμε μὲ τὴν ἀποκαθίλωση τῶν ἡρώων καὶ τῶν μαρτύρων, ὅμως δὲν ἤλθαμε ἐδῶ ἀπλῶς γιὰ νὰ ἐπαινεσοῦμε τὸν ρόλο τοῦ Ὁρθοδόξου κλήρου. Τὸ συνέδριο εἶναι ἐπιστημονικὸ καὶ κάθε ἀποψη ἀξιῶζει νὰ κατατεθεῖ καὶ νὰ ἀξιολογηθεῖ.*

Ἡ πρώτη συνεδρία εἶχε τίτλο: «Εὐρωπαϊκὲς πηγὲς γιὰ τὴν Ἐπανάσταση τοῦ 1821». Ὁ Πρόεδρος τῆς Ἐπιστημονικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Συνεδρίου, Ἀκαδημαϊκός

καὶ ἱστορικός τοῦ Νεωτέρου Ἑλληνισμοῦ Κωνσταντῖνος Σβολόπουλος, ἦταν ὁ πρῶτος ὀμιλητὴς μὲ θέμα: «Ὁ Γαλλικὸς Φιλελληνισμὸς ὡς πηγὴ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως». Στὴ συνέχεια ἀνεγνώσθη ἡ εἰσήγησις τοῦ Ρώσου Ἱστορικοῦ Γκρέγκορ Ἄρς, ὁ ὁποῖος δὲν ἤλθε γιὰ λόγους ὑγείας. Θέμα: «Στοιχεῖα γιὰ τοὺς Ἴδρυτές τῆς Φιλικῆς Ἐταιρίας καὶ λοιποὺς σημαντικοὺς Ἐταιρικοὺς βάσει τῶν ρωσικῶν ἀρχείων». Τρίτος ὀμιλητὴς ἦταν ὁ καθηγητὴς ἐλβετικῶν πανεπιστημίων καὶ ἱστορικός Παῦλος Τζερμῆς μὲ θέμα: «Τὸ ἀθάνατο κρᾶσι τοῦ '21 - Διαλογισμοὶ γιὰ τὴν ἀνθρωπιστικὴ διάσταση τῆς ἐθνικῆς ἐλευθερίας». Οἱ Καθηγητὲς Γεράσιμος Ζώρας καὶ Ἰωάννης Τσόλκας παρουσίασαν τὸ θέμα: «Κρίσεις γιὰ τὴν Ἑλληνικὴ Ἐπανάσταση λογίων καὶ πολιτικῶν τῆς Ἰταλίας καὶ τοῦ Βατικανοῦ». Ὁ Τουρκολόγος καθηγητὴς Παρασκευᾶς Κονόρτας μίλησε μὲ θέμα: «Οἱ Ὀθωμανικὲς πηγὲς γιὰ τὴν Ἑλληνικὴ Ἐπανάσταση». Καὶ ὁ Πρωτοπρ. Γεώργιος Μεταλληνός, Ὁμότιμος Καθηγητὴς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν, παρουσίασε εἰσήγησις μὲ τίτλο: «Εἰδήσεις καὶ κρίσεις σὲ Ἀρχεῖα Βρετανικῶν Μισσιοναριστικῶν Ἐταιριῶν γιὰ τὴ Μεγάλῃ Ἑλληνικῇ Ἐπανάστασι». Ἐπακολούθησε συζήτηση.

Τὸ Σάββατο πρῶτὴ συνεχίσθη ἡ Α΄ Συνεδρία μὲ τὴν ἀνάγνωσις δύο εἰσηγήσεων, τῶν ὁποίων οἱ συντάκτες ἀπουσίαζαν. Ἡ εἰσήγησις τῆς καθηγητριάδος κ. Ἐλένης Ἀγγελολομάτη-Τσουγκαράκη εἶχε τίτλο: «Ἀγγλόφωνες πηγὲς καὶ πρῶτη Ἱστοριογραφία γιὰ τὴν Ἑλληνικὴ Ἐπανάσταση». Ἡ εἰσήγησις τοῦ κ. Ἀθανασίου Καραθανάση, Προέδρου τοῦ Τμήματος Κοινωνικῆς Θεολογίας καὶ Ποιμαντικῆς του ΑΠΘ, εἶχε τίτλο: «Ἐπιλεκτικὴ Βιβλιογραφία τῶν Δυτι-

κοευρωπαϊκῶν πηγῶν γιὰ τὴν Ἐπανάσταση τοῦ 1821». Ἡ δευτέρη συνεδρία εἶχε ὡς γενικὸ τίτλο: «Ἑλληνικὲς πηγές γιὰ τὴν Ἐπανάσταση τοῦ 1821». Εἰσηγήσεις παρουσίασαν οἱ ἑξῆς ἐπιστήμονες: Μαρία Μαντουβάλου, Καθηγήτρια Νεοελληνικῆς Φιλολογίας, μὲ θέμα: «Οἱ ἐγκωμιαστὲς τοῦ Διαφωτισμοῦ καὶ τῆς Γαλλικῆς Ἐπανάστασεως, δεινοὶ τιμητὲς καὶ πλαστογράφοι τῆς Ἑλληνικῆς». Ὁ Δρ Ἀχιλλεὺς Λαζάρου, βαλκανιολόγος, μὲ θέμα: «Πρωταγωνιστικὴ συμμετοχὴ τῶν διγλώσσων Ἑλλήνων, ἀποκαλουμένων Βλάχων καὶ αὐτοαποκαλουμένων Ἀρμάνων, στὴν Ἐρμηνεία τοῦ 1821». Ἡ Δρ. Μαρία Ἐλευθερία Γιατράκου, Φιλολόγος, μὲ θέμα: «Ἡ Ἐπανάσταση καὶ ἡ καταστροφὴ τῆς Χίου μὲ βάση τὶς Ἱστορικὲς πηγές καὶ τὴν παγκόσμια βιβλιογραφία». Ὁ Γιώργος Γιωργῆς, Καθηγητὴς Πανεπιστημίου Κύπρου, μὲ θέμα: «Ἡ Κυπριακὴ συμμετοχὴ στὴν Ἐπανάσταση τοῦ 1821: Πηγές καὶ βιβλιογραφικὲς ἀναφορές». Ἐπακολούθησε συζήτηση. Ἡ τρίτη συνεδρία εἶχε τίτλο: «Ἱστοριογραφία τῆς Ἐπανάστασεως τοῦ 1821». Εἰσηγήσεις παρουσίασαν οἱ ἀκόλουθοι ἐπιστήμονες: Μαρία Εὐθυμίου, Καθηγήτρια Ἱστορίας στὸ Πανεπιστήμιο Ἀθηνῶν μὲ θέμα: «Ἡ Ὀμάδα τῆς Παντείου καὶ ἡ συμβολὴ τῆς στὴν ἀναπροσέγγιση τῶν φαινομένων τῆς Ἐπανάστασης τοῦ 1821». Ἀπόστολος Διαμαντῆς, Πανεπιστημιακός, μὲ θέμα: «Ἐμπορικὴ Ἀλληλογραφία τοῦ ἔτους 1821: Μία ἀπόπειρα ἐρμηνείας τοῦ κυριάρχου μεταπολεμικῆ ἱστοριογραφικοῦ σχήματος γιὰ τὸ '21». Γιώργος Καραμπελιάς, Ἱστορικὸς ἐρευνητὴς, μὲ θέμα: «Ἡ ἀποδόμησις τῆς Ἱστορίας καὶ ἡ Ἑλληνικὴ Ἐπανάσταση». Καὶ τέλος ὁ Δρ. Ἱστορίας Χαράλαμπος Μηνάογλου, μὲ θέμα: «Σπυρίδων Τρικούπης καὶ Ἀπόστολος Βακαλό-

πουλος: Ἀπὸ τὴν προσωπικὴν στὴν ἐπιστημονικὴ ἱστορία τῆς Ἐπανάστασης». Καὶ σ' αὐτὴ τὴν ἐνόητα ἀκολούθησε συζήτηση.

Ἄν καὶ οἱ θέσεις τῶν εἰσηγητῶν δὲν ἦσαν ταυτόσημες σὲ ὀρισμένα θέματα, ἐν τούτοις μποροῦμε νὰ ὀδηγηθοῦμε στὰ πρῶτα συμπεράσματα: α) Ὑπάρχει πολὺ ἐνδιαφέρον ὑλικὸ γιὰ τὸ 1821 σὲ ξένα ἀρχεῖα, εὐρωπαϊκὰ καὶ ὀθωμανικά, τὸ ὁποῖο ἀναμένει τοὺς ἔλληνες ἐρευνητὲς νὰ τὸ ἀξιολογήσουν καὶ νὰ τὸ παρουσιάσουν. β) Ἡ Ἑλληνικὴ Ἐπανάσταση καὶ ἡ Τουρκοκρατία ἔχουν πέσει θύμα διαφόρων ἐρμηνευτικῶν σχημάτων ποὺ διαστρεβλῶνουν τὶς πηγές καὶ ἀκολουθοῦν τὴν προκρούστεια μέθοδο. Καιρὸς εἶναι ἡ ἐρευνα νὰ γίνεταί πράγματι ἐπιστημονικὰ καὶ ὄχι μὲ ἰδεολογικὴ φόρτιση. γ) Ἦχει ὑπερτονισθεῖ ὁ ρόλος τοῦ εὐρωπαϊκοῦ Διαφωτισμοῦ καὶ τῆς Γαλλικῆς Ἐπανάστασεως στὴν πυροδότηση τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπανάστασεως. Οἱ πηγές καὶ οἱ ἀφαντίστοι ἐρμηνευτὲς καταλήγουν ὅτι δὲν εἶναι ἔτσι ἀκριβῶς τὰ πράγματα καὶ ὅτι μεγαλύτερο ρόλο ἔπαιξε ἡ Ὀρθόδοξη Πίστις καὶ ὁ ἔμφυτος πατριωτισμὸς τῶν ὑποδούλων, οἱ ὁποῖοι ἄλλωστε εἶχαν ἐξεγερθεῖ δεκάδες φορτὲς πρὶν ἀπὸ τὴν Γαλλικὴν Ἐπανάσταση. Τὸ γενικὸ θέμα τοῦ Β' Συνεδρίου θὰ εἶναι: «Ὁ βίος τῶν Ὑποδούλων Ἑλλήνων ἐπὶ Τουρκοκρατίας». Ἄς εὐχηθοῦμε καλὴ ἐπιτυχία.

Κωνσταντῖνος Χολέβας

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2012: Θεσσαλονίκη

Στὶς 16 Ὀκτωβρίου πραγματοποιήθηκε ἡμερίδα στὸ Τελλόγλειο Ἰδρυμα Τεχνῶν, τὸ ὁποῖο διοργανώθηκε ἀπὸ τὸ Ἀριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης καὶ τὸ Συμβούλιο τῆς Εὐρώπης καὶ εἶχε τὸν τίτλο «Θρησκείες καὶ πολιτισμοὶ σὲ διάλογο. Ὁ

ἄλλος στή θρησκεία». Τὸ συνέδριο τελοῦσε ἐπίσης ὑπὸ τὴν αἰγίδα τοῦ Δήμου Θεσσαλονίκης. Ἡ ἐκδήλωση, μίᾱ ἀπὸ πολλὰς στὸ πλαίσιο τοῦ ἑορτασμοῦ τῶν 100 χρόνων ἀπὸ τὴν ἀπελευθέρωση τῆς Θεσσαλονίκης, εἶχε ὡς σκοπὸ σύμφωνα μὲ τοὺς διοργανωτὲς τὴν προώθηση τοῦ διαλόγου μεταξὺ τῶν θρησκειῶν μέσα ἀπὸ τὸ πλαίσιο τῆς ἀνθρωπολογίας καὶ τὴν κατανόηση τῆς θρησκευτικῆς ἑτερότητας μὲ ἀπώτερο στόχο τὴν εἰρηνικὴ συνύπαρξη διαφορετικῶν ἀνθρώπων. Χαιρετισμοὺς ἀπήρθουν ὁ πρῦτανος τοῦ Α.Π.Θ. Γιάννης Μυλόπουλος καὶ ἡ Carole Reich, ἐκπρόσωπος τοῦ Συμβουλίου τῆς Εὐρώπης. Τίς εἰσαγωγικὲς ὁμιλίες στὸ θέμα ἔκαναν τὰ μέλη τῆς ὀργανωτικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ συνεδρίου Anne Brasseur, εἰσηγήτρια τῆς Ἐπιτροπῆς Πολιτισμοῦ, Ἐπιστήμης, Ἐκπαίδευσης καὶ Μέσων Ἐνημέρωσης γιὰ τὴ Διαθρησκευτικὴ πλευρὰ τοῦ Διαπολιτισμικοῦ Διαλόγου τοῦ Συμβουλίου τῆς Εὐρώπης καὶ ὁ π. Χρῆστος Φιλιώτης-Βλαχάβας, ἐπίκουρος καθηγητῆς στὸ Τμῆμα Ποιμαντικῆς καὶ Κοινωνικῆς Θεολογίας τοῦ Α.Π.Θ. Ὁμιλητὲς ἐπίσης ἦταν ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ («Πρωτοβουλίες τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου γιὰ τὸν Διαθρησκευτικὸν Διάλογο»), ἡ ἀντιπρῦτανος τοῦ Α.Π.Θ. καθηγήτρια Δέσπω Λιάλιου («Ἡ θεώρηση τοῦ ἄλλου στὴν Ὁρθοδοξία»), ὁ ἀντιπρῦτανος τοῦ Παν/μίου τοῦ Στρασβούργου Michel Deneken («Ἡ θεώρηση τοῦ ἄλλου στὸν καθολικισμό») καὶ οἱ καθηγητὲς Francis Messner («Κράτος καὶ θρησκευτικὴ ταυτότητα σὲ μιὰ κοινωνία πολυθρησκευτικὴ στὴν Εὐρώπη»), Andreas Müller («Ἡ θεώρηση τοῦ ἄλλου στὸν προτεσταντισμό»), Carol Iancu («Ἡ θεώρηση τοῦ ἄλλου στὸν Ἰουδαϊσμό»), Hassan

Badawy («Ἡ θεώρηση τοῦ ἄλλου στὸ Ἰσλάμ»), Philip Cornu («Ἡ θεώρηση τοῦ ἄλλου στὸν Βουδισμό») καὶ Ἀπόστολος Κραλίδης («Ἡ θεώρηση τοῦ ἄλλου στὸν Ἰνδουϊσμό»).

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2012: Θεσσαλονίκη

Στὴν Αἴθουσα Τελετῶν τοῦ Α.Π.Θ. πραγματοποιήθηκε στὸ διάστημα 17 καὶ 18 Ὀκτωβρίου διεθνὲς συνέδριο μὲ τὸν τίτλο «Τὸ Ὀλοκαύτωμα στὴ Θεσσαλονίκη». Διοργανωτὲς τοῦ Συνεδρίου ἦταν τὸ Α.Π.Θ. καὶ τὸ Συμβούλιο τῆς Εὐρώπης. Σκοπὸς τοῦ συνεδρίου ἦταν ἡ παρουσίαση τῶν ἱστορικῶν δεδομένων σχετικὰ μὲ τὸ Ὀλοκαύτωμα, ἡ γνωριμία μὲ τὴν ἑβραϊκὴ κοινότητα τῆς Θεσσαλονίκης καὶ ἡ μετάδοση τῆς μνήμης τοῦ ὀλοκαυτώματος στὶς νέες γενιές. Χαιρετισμοὺς ἀπήρθουν ὁ Γιάννης Μυλόπουλος, πρῦτανος τοῦ Α.Π.Θ., ὁ Δαυὶδ Σαλιέλ, πρόεδρος τῆς ἰσραηλιτικῆς κοινότητος τῆς Θεσσαλονίκης, ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἐμμανουήλ καὶ ἡ Carole Reich, ὑπεύθυνη τοῦ προγράμματος τοῦ Συμβουλίου τῆς Εὐρώπης «Μετάδοση τῆς μνήμης τοῦ Ὀλοκαυτώματος καὶ Πρόληψη τῶν ἐγκλημάτων κατὰ τῆς ἀνθρωπότητος». Ὁμιλητὲς ἦταν οἱ: Fabienne Regard, Carol Iancu, Εὐάγγελος Χεκίμογλου, Ρένα Μόλχο, Ἐλένη Χοντολίδου, Μαρίζα Ντεκάστρο, Clément Yana κ.ἄ.

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2012: Βελιγράδι, Σερβία

Ἀπὸ τίς τελευταῖες δεκαετίες τοῦ 20^{ου} αἰῶνα μέχρι καὶ τίς μέρες μας τὸ διεθνὲς ἐνδιαφέρον γιὰ τὴ θεολογία τοῦ Ἁγίου Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητῆ ἔχει ξεπεράσει κάθε προηγούμενο. Ἡ σχετικὴ διεθνὴς βιβλιογραφία εἶναι ὀγκωδέστατη καὶ κάθε χρόνο αὐξάνεται μὲ τὴν προσθήκη νέων

βιβλίων και άρθρων. Στο πλαίσιο της πρωτοφανούς αυτής για Πατέρα της Έκκλησίας (με εξαίρεση, βέβαια, τόν Άγιο Αύγουστινό) θεολογικής άνθησης, από τις 18 έως τις 21 Οκτωβρίου 2012 πραγματοποιήθηκε στο Βελιγράδι διεθνές συνέδριο για τόν Άγιο Μάξιμο με άφορμή τὰ 1350 χρόνια από την κοίμησή του, με θέμα «Knowing the Purpose of Everything through the Power of the Resurrection». Τò συνέδριο οργανώθηκε από τη Θεολογική Σχολή του Πανεπιστημίου του Βελιγραδίου σε συνεργασία με τò πρόγραμμα Όρθόδοξων Χριστιανικών Σπουδών του Πανεπιστημίου του Fordham. Στο συνέδριο έλαβαν μέρος κυρίως εξειδικευμένοι μελετητές του έργου του Άγιου Μαξίμου από την Εύρώπη, την Άμερική και την Αυστραλία. Τόσο ή επιλογή τών όμιλητών όσο και γενικότερα ή οργάνωση του συνεδρίου ήταν ύποδειγματική.

Κατά την έναρξη του συνεδρίου πήρε τò λόγο ό Επίσκοπος Δυτικής Άμερικής (Alhambra) και Καθηγητής της Θεολογικής Σχολής Μάξιμος Βασίλιεβιτς, ό οποίος είχε και την κύρια ευθύνη για την οργάνωση του συνεδρίου. Κατά τη διάρκεια της εισαγωγικής του όμιλίας ό Επίσκοπος Μάξιμος ανέγνωσε σχετικό μήνυμα του Οικουμενικού Πατριάρχη. Η πρώτη όμιλία έκφωνήθηκε από τόν Σιμωνοπετρίτη μοναχό και Καθηγητή στο Holy Cross π. Μάξιμο, με θέμα «Η σημασία του έργου του Άγιου Μαξίμου σήμερα». Ακολούθησε ή όμιλία του π. Brian Daley, διακεκριμένου πατρολόγου και Καθηγητή στο Notre Dame τών ΗΠΑ, ό οποίος μίλησε με θέμα «Ό Μάξιμος ό Όμολογητής, ό Λεόντιος Βυζάντιος, και ή ύστερη άριστοτελική μεταφυσική του προσώπου». Οί εισαγωγικές αυτές όμιλίες ανέδειξαν σημα-

ντικές πλευρές τόσο του περιεχομένου όσο και της μεταγενέστερης πρόσληψης της θεολογίας του Άγιου Μαξίμου.

Τò επόμενο πρωί, ό πρώτος όμιλητής, π. Joshua Lollar, από τò Πανεπιστήμιο του Κάνσας, μίλησε με θέμα «Πάθος και τέχνη στον Άγιο Μάξιμο τόν Όμολογητή». Ό Καθηγητής στο Πανεπιστήμιο του Fordham Άριστοτέλης Παπανικολάου μίλησε στη συνέχεια με θέμα «Μαθαίνοντας πώς να αγαπάμε: ό Άγιος Μάξιμος για την αρετή». Ό τελευταίος όμιλητής του πάνελ ήταν ό Adam Cooper, και ό τίτλος του θεματός του «Ό Άγιος Μάξιμος για τò σωμα και τò μυστήριο του γάμου». Οί τρεις προαναφερθέντες όμιλητές συνέδεσαν τη θεολογία του Άγιου Μαξίμου με σύγχρονα προβλήματα που αναφέρονται στις ανθρώπινες σχέσεις, την τεχνολογία και τη σεξουαλική ήθική.

Ό πρώτος όμιλητής του επόμενου πάνελ ήταν ό π. Δημήτριος Μπαθρέλλος, ό οποίος μίλησε με θέμα «Η συμβολή του Άγιου Μαξίμου του Όμολογητή στο ζήτημα της ανθρώπινης ελευθερίας». Στη συνέχεια, ό Καθηγητής Φιλοσοφίας στο Πανεπιστήμιο του Κεντάκι David Bradshaw αναφέρθηκε στο θέμα «Ό Άγιος Μάξιμος ό Όμολογητής για τη θέληση», και τέλος ό Καθηγητής Φιλοσοφίας στο Πανεπιστήμιο του Όσλο Torstein Tollefsen μίλησε με θέμα «Ουσία, δύναμη και ενέργεια στη μαξιμιανή έννοια της ύπόστασης». Στο πάνελ αυτό έγινε προσπάθεια ανάλυσης της διδασκαλίας του Άγιου Μαξίμου για την θέληση, την ελευθερία, την ενέργεια, την ουσία και την ύπόσταση, με ενδιαφέρουσες προεκτάσεις τόσο στον φιλοσοφικό όσο και στο σύγχρονο θεολογικό προβληματισμό.

Μετά τò γεύμα, ό Δρ Γεώργιος Βαρβατσούλας μίλησε με θέμα «Αναστοχαστική

σκέψη και ψυχοπαθολογία στο έργο του Άγιου Μαξίμου του Όμολογητή: μιὰ ἐξελικτική ψυχολογική προοπτική». Ὁ π. Ἰωάννης Παντελεήμων Μανουσάκης ἀναφέρθηκε στο θέμα τῆς θέλησης στή θεολογία τοῦ Ἁγίου Μαξίμου καί τέλος ὁ π. Philipp Gabriel Renczes μίλησε μέ θέμα «Ἡ ἔννοια τῆς ἕξεως (habitus) στή θεολογική ἀνθρωπολογία τοῦ Ἁγίου Μαξίμου». Τό πάνελ αὐτό ἐστίασε στήν ψυχολογική καί στήν ἠθική διάσταση τῆς θεολογίας τοῦ Ἁγίου Μαξίμου. Τό ἐπόμενο πάνελ ἀκολούθησε μετά τό δειπνο καί περιελάμβανε τόν Καθηγητή τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας Paul Blowers καί τόν Nino Sakvalidze. Τό θέμα τοῦ πρώτου ὁμιλητῆ ἦταν «Ὁ ἐρμηνευτικός χορός: ἀπόκριση, ἀποκάλυψη καί ἀναβολή τοῦ μηνύματος στήν ἐρμηνευτική θεολογία τοῦ Ἁγίου Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητῆ». Τό θέμα τοῦ δευτέρου ὁμιλητῆ ἦταν «Πῶς νά διαβάζουμε καί νά κατανοοῦμε πατερικά κείμενα σήμερα: ἡ ἔνταξη στή συνάφεια καί ἡ ἐνεργοποίηση τῆς κειμενικῆς καί πνευματικῆς κληρονομιάς τοῦ Ἁγίου Μαξίμου». Τό τελευταῖο αὐτό πάνελ τῆς δευτέρας ἡμέρας τοῦ συνεδρίου ἀνέδειξε τίς ἐρμηνευτικές δυσκολίες καί προκλήσεις πού προκύπτουν ἀπό τό ἔργο τοῦ Ἁγίου Μαξίμου.

Ἡ τρίτη ἡμέρα τοῦ συνεδρίου ξεκίνησε μέ τήν ὁμιλία τοῦ Χρήστου Γιανναρά, μέ θέμα «Ὀντολογικός ρεαλισμός τῶν μετά θάνατον ἐλπιζομένων: συμπεράσματα ἀπό σύντομες ἀναφορές στά ἔργα τοῦ Ἁγίου Μαξίμου». Ὁ Καθηγητής τῆς ἀρχαίας φιλοσοφίας Pascal Muller Jourdan μίλησε στή συνέχεια μέ θέμα «Συναφειακή ἀνάγνωση τοῦ 10^{ου} ἐρωτήματος (Ambiguum) τοῦ Ἁγίου Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητῆ». Τό πάνελ ὁλοκληρώθηκε μέ τήν ὁμιλία τοῦ διακόνου Alexei Nesteruk, ὁ ὁποῖος εἶναι

Καθηγητής τῆς Φυσικῆς στο Πανεπιστήμιο τοῦ Portsmouth, καί ἐξέτασε τή σχέση ὀρισμένων πτυχῶν τῆς θεολογίας καί κυρίως τῆς κοσμολογίας τοῦ Ἁγίου Μαξίμου μέ τή σύγχρονη φυσική. Τό ἐπόμενο πάνελ ἐπικεντρώθηκε στήν ἐκκλησιολογία. Ὁ πρῶτος ὁμιλητής ἦταν ὁ Ἐπίσκοπος Ποζάρεβατς καί Καθηγητής τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Βελιγραδίου Ἰγνάτιος Μίνιτις, ὁ ὁποῖος μίλησε μέ θέμα «Οἱ ρίζες τῆς Ἐκκλησίας κατὰ τόν Ἅγιο Μάξιμο τόν Ὁμολογητή: ἡ ἐσχατολογική κοινότητα καί ἡ ἱστορική τῆς θεμελίωση». Ὁ Καθηγητής Πατρολογίας π. Andrew Louth μίλησε στή συνέχεια μέ θέμα «Οἱ ἀπόψεις τοῦ Ἁγίου Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητῆ γιά τή θεσμική Ἐκκλησία». Τέλος, ὁ Ἐπίσκοπος Μάξιμος Βασίλιεβιτς ἀναφέρθηκε στο θέμα «Θάνατος, ἀνάσταση καί Ἐκκλησία στή σκέψη τοῦ Ἁγίου Μαξίμου». Οἱ ὁμιλητές τοῦ πάνελ ἔκαναν πολλῶν σημαντικές παρατηρήσεις ἐπὶ τῆς ἐκκλησιολογίας τοῦ Ἁγίου Μαξίμου, οἱ ὁποῖες τροφοδότησαν γόνιμα τή συζήτηση πού ἀκολούθησε. Μετά τό γεῦμα, ὁ π. Calinic Berger παρουσίασε τό θέμα «Πρὸς μία θεολογική γνωσιολογία: ἡ σύνθεση τοῦ π. Δημητρίου Στανιλοάε» καί ὁ διάκονος καί Καθηγητής Paul Gavriluk τό θέμα «Ἡ ἀνάγνωση τοῦ Μαξίμου ἀπό τόν Γεώργιο Φλωρόφσκου: ὑπὲρ ἢ κατὰ τοῦ Μπουλγκάκωφ;». Οἱ δύο αὐτὲς ὁμιλίες σχολίασαν τήν πρόσληψη τῆς θεολογίας τοῦ Ἁγίου Μαξίμου ἀπό ὀρισμένους ἐκ τῶν πλέον σημαντικῶν Ὁρθοδόξων θεολόγων τοῦ 20^{ου} αἰῶνα.

Οἱ δύο τελευταῖες ὁμιλίες πραγματοποιήθηκαν τό βράδυ τῆς τελευταίας ἡμέρας τοῦ συνεδρίου στήν ἐπίσημη αἴθουσα τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Βελιγραδίου καί ἦταν ἀνοιχτὲς στο κοινό. Ἡ πρώτη παρουσιάστηκε ἀπὸ τόν Μητροπολίτη Περγάμου

Ἰωάννη Ζηζιούλα με θέμα «Πρόσωπο και φύση στην ὀντολογία τοῦ Ἁγίου Μαξίμου». Ὁ δεύτερος ὀμιλητὴς ἦταν ὁ Ἐπίσκοπος Ἀθανάσιος Γιέφτιτς, ὁ ὁποῖος μίλησε με θέμα «Τὸ μυστήριο τοῦ Χριστοῦ στη θεολογία τοῦ Ἁγίου Μαξίμου». Οἱ δύο ὀμιλητὲς παρουσίασαν θεμελιώδεις πτυχὲς τῆς θεολογίας τοῦ Ἁγίου Μαξίμου σὲ διάλογο με ρεύματα τῆς σύγχρονης θεολογικῆς καὶ φιλοσοφικῆς σκέψης.

Τὸ συνέδριο αὐτὸ ἔρχεται νὰ προστεθεῖ σὲ προηγούμενα συνέδρια με ἀντικείμενο τῆ ζωὴ καὶ τῆ θεολογία τοῦ Ἁγίου Μαξίμου. Τὸ 1980 ἔγινε ἓνα σημαντικό συνέδριο στὸ Fribourg. Τὸ 1997 πραγματοποιήθηκε ἀνάλογο συνέδριο στὴν Ὁξφόρδη. Τὸ 2008 εἴχαμε ἓνα ἀκόμα συνέδριο στὴν Ἀθήνα, τὸ ὁποῖο ἐξέτασε τὴ σχέση τῆς θεολογίας τοῦ Ἁγίου Μαξίμου με τὸν Νεοπλατωνισμό. Ἐπίσης, στὸ πλαίσιο τοῦ 16^{ου} συνεδρίου πατερικῶν σπουδῶν τῆς Ὁξφόρδης, τὸ καλοκαίρι τοῦ 2011, ὑπῆρξε εἰδικὸ πρόγραμμα ὀμιλῶν γιὰ τὸν Ἅγιο Μάξιμο. Στὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ πρόσφατου συνεδρίου στὸ Βελιγράδι θὰ πρέπει νὰ ἐντάξουμε τὴν προσπάθεια τόσο τῶν διοργανωτῶν ὅσο καὶ τῶν ὀμιλητῶν νὰ φέρουν τὴ σκέψη τοῦ Ἁγίου Μαξίμου σὲ γόνιμη ἐπαφὴ με τὴ σύγχρονη θεολογία, φιλοσοφία καὶ ἐπιστήμη. Ὁ συνδυασμὸς τῆς παρουσίας μεγαλύτερων καὶ νεώτερων σὲ ἡλικία εἰσηγητῶν ἔδειξε πὼς ἡ οὐσιαστικὴ ἐργασία ἐπὶ τῆς θεολογίας τοῦ Ἁγίου Μαξίμου, ἢ ὁποῖα ξεκίνησε ἀρκετὲς δεκαετίες πρὶν, καὶ στὴν ὁποῖα συμμετέχουν χριστιανοὶ θεολόγοι ἀπὸ ὅλες τὶς Ἐκκλησίες, θὰ συνεχιστεῖ γιὰ ἀρκετὲς δεκαετίες ἀκόμα. Οἱ συνέδριοι εἶχαν τὴν ιδιαίτερη εὐλογία, ἀφ' ἑνός, νὰ προσκυνήσουν τὸ χέρι τοῦ Ἁγίου Μαξίμου, πὺν μεταφέρθηκε εἰδικὰ γιὰ τὸ συνέδριο ἀπὸ τὴν Μονὴ τοῦ Ἁγίου

Παύλου στὸ Ἅγιον Ὄρος καί, ἀφ' ἑτέρου, νὰ συμμετάσχουν στὴ Θεία Λειτουργία πὺν ἀκολούθησε τὰ ἐγκαίνια ναοῦ ἀφιερωμένου στὸν Ἅγιο Μάξιμο με ἀγιογράφηση τοῦ π. Σταμάτη Σκλήρη, ἐμπνευσμένη ἀπὸ τὴ θεολογία τοῦ Ἁγίου Μαξίμου. Τέλος, στοὺς συνέδρους δωρήθηκε ὀγκῶδες βιβλίο με ἀναλυτικὴ βιβλιογραφία σχετικὰ με τὸ ἔργο τοῦ Ἁγίου Μαξίμου. Τὰ πρακτικὰ τοῦ συνεδρίου πρόκειται νὰ δημοσιευθοῦν σύντομα.

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2012: Παρίσι, Γαλλία

Τὸ St Sergius Orthodox Theological Institute στὸ Παρίσι καὶ τὸ Centre for Ecumenical Research of the Catholic University of Leuven» σὲ συνεργασία καὶ με τὴν ὑποστήριξη τοῦ γαλλικοῦ ὀρθόδοξου θεολογικοῦ περιοδικοῦ Contacts καὶ τοῦ College des Bernardins στὸ Παρίσι, διοργάνωσαν στὶς 18-20 τοῦ μηνὸς διεθνὲς συνέδριο, με θέμα «The Forthcoming Council of the Orthodox Church: Understanding the Challenges». Μεταξὺ τῶν ὀμιλητῶν ἦταν οἱ Μητροπολίτες Γαλλίας Ἐμμανουήλ, Μητροπολίτης Κομάνων Γαβριήλ, π. Νικόλαος Ozoline, Peter De Mey, Pierre Sollogoub, Vladimir Khoulap, Thomas Pott, John Erickson, π. Γρηγόριος Παπαθωμᾶς, Joseph Famerée, π. Ἐμμανουήλ Κλάφης, Antoine Arjakovsky, Ivana Noble, Μητροπολίτης Jérôme Beau, Carol Saba, Georges Nahas, π. Nicolas Cernokrak, Enzo Bianchi, Tamara Grzelidze, Michel Stavrou, Barbara Hallensleben, Radu Preda, Θανάσης Ν. Παπαθανασίου, Anne-Marie Reijnen, Παντελῆς Καλαϊτζίδης. Τὰ θέματα πὺν συζητήθηκαν ἀφοροῦσαν μεταξὺ ἄλλων 1. Τὸ κοινὸ λειτουργικὸ ἡμερολόγιο 2. Τὴν Αὐτοκεφαλία, τὴν Αὐτονομία καὶ τὰ Δίπτυχα, 3. Τὸ μέλλον

της Ὁρθόδοξης Διασποράς, 4. Τις σχέσεις της Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας πρὸς τὶς ἄλλες Ἐκκλησίες, 5. Ἠθικά καὶ κοινωνικά ζητήματα, ὅπως καὶ τὸ θέμα τῆς νηστείας στὶς μέρες μας. Στὸ πλαίσιο τοῦ συνεδρίου, μὴ ὀρθόδοξοι παρατηρητὲς διατύπωσαν τὰ δικά τους σχόλια γιὰ τὰ ζητήματα αὐτά, προκαλώντας γόνιμη καὶ δημιουργικὴ συζήτηση στὸ πνεῦμα τοῦ οἰκουμενικοῦ διαλόγου.

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2012: Παρίσι, Γαλλία

Στὶς 20-21 τοῦ μηνὸς πραγματοποιήθηκε στὸ Παρίσι διεθνὲς ὀρθόδοξο Συνέδριο μὲ θέμα «La sainteté aujourd'hui». Μεταξὺ τῶν ὁμιλητῶν ἦταν οἱ Θ.Ν. Παπαθανασίου («La sainteté: sacrement de la surprise»), D. Lossky («La sainteté dans un monde sécularisé») κ.ἄ.

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2012: Λωραίνη, Γαλλία

Ἡ συνάντηση ραββινικῆς καὶ πατερικῆς ἐρμηνευτικῆς στὸ παράδειγμα τῆς ἐρμηνείας τῶν Ψαλμῶν ἀποτέλεσε τὸ θέμα τῆς ἐπιστημονικῆς συνάντησης ποὺ πραγματοποιήθηκε στὶς 24 καὶ 25 Ὀκτωβρίου στὸ Πανεπιστήμιο τῆς Λωραίνης. Εἰδικοί πατρολόγοι καὶ ραββινολόγοι ἀπὸ διάφορα πανεπιστήμια τῆς Γαλλίας ἐξέτασαν τὸν τρόπο ποὺ ἡ ἰουδαϊκὴ ἐρμηνεία ἐπηρεάζει ἢ ὄχι τὴν ἐρμηνεία Πατέρων τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῆς Δύσης. Ὁμιλητὲς ἦταν οἱ: Marie-Anne Vannier, Gérard Nauroy, Philippe Lefebvre, Simon Mimouni κ.ἄ.

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ: Pessac, Γαλλία

Στὶς 8 Νοεμβρίου πραγματοποιήθηκε ἐπιστημονικὴ συνάντηση στὸ Pessac τῆς Γαλλίας μὲ τὸν τίτλο «La langue de la Bible. Traductions et réécritures (XIIe-XVIe siècle)». Τὴ συνάντηση διοργάνωσε

τὸ Université Michel de Montaigne καὶ ἀποτελεῖ μέρος ἐνὸς εὐρύτερου ἐρευνητικοῦ προγράμματος γιὰ τὶς μεταφράσεις καὶ τὴν πρόσληψη τῆς Βίβλου στὴ Γαλλία στὴν περίοδο τοῦ 12^{ου}-16^{ου} αἰ. Εἰδικοί τῆς ἱστορίας τῆς λογοτεχνίας καὶ τῆς γλωσσολογίας παρουσίασαν στὶς εἰσηγήσεις τους πτυχὲς τοῦ θέματος τῆς μετάφρασης τῆς Βίβλου στὰ γαλλικὰ ἀπὸ τὸ Μεσαίωνα καὶ ἔξης, καθὼς καὶ ζητήματα τῆς κριτικῆς τοῦ κειμένου (π.χ. τὸ *comma Johanneum*), ὅπως αὐτὰ ἀντιμετωπίζονται στὶς ἐκδόσεις τῆς Βίβλου τῆς ἴδιας περιόδου. Στὶς ἐπόμενες συναντήσεις ἡ ἐρευνητικὴ ὁμάδα θὰ ἀσχοληθεῖ μὲ τοὺς τρόπους ποὺ οἱ βιβλικὲς εἰκόνες καὶ ἡ βιβλικὴ γλῶσσα προσλαμβάνονται σὲ λογοτεχνικὰ κείμενα τῆς ἴδιας περιόδου (ποίησις, θέατρο, μυθιστόρημα).

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ: Orléans, Γαλλία

Τὸ Πανεπιστήμιο τῆς Orléans διοργάνωσε στὸ διάστημα 8 καὶ 9 Νοεμβρίου διεθνὲς συνέδριο μὲ θέμα τὴν χριστιανικὴ δαιμονολογία καὶ ἀντίληψη περὶ διαβόλου, ὅπως αὐτὴ ἀναπτύχθηκε στὴ Δύση κατὰ τὴν περίοδο τοῦ Μεσαίωνα καὶ ἀργότερα («*Démonologues et démonologies [XIIIe-XVIe siècles]*»). Στὶς εἰσηγήσεις εἰδικῶν ἀπὸ τὴν Εὐρώπη ἐξετάστηκε ἡ ἀνάπτυξη μιᾶς μεσαιωνικῆς χριστιανικῆς δαιμονολογίας, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ συγκερασμὸ βιβλικῶν παραστάσεων μὲ μαγικὲς πρακτικὲς καὶ στοιχεῖα μιᾶς λαϊκῆς δεισιδαιμονίας. Ἰδιαίτερη ἔμφαση δόθηκε στοὺς τρόπους ποὺ κατανεῖται ἡ εἰσβολὴ τῶν δαιμόνων στὴν ἀνθρώπινη σφαίρα καὶ ἡ ἐπίδρασή τους στὸν ἄνθρωπο (ψυχικὴ καὶ σωματικὴ). Τέλος, ἕνα μέρος τῶν εἰσηγήσεων εἶχε ὡς θέμα τὴν εἰκονογραφικὴ ἀπόδοση τῶν δαιμόνων καὶ τὸ ἰδεολογικὸ ὑπόβαθρο αὐτῶν τῶν ἀπεικονίσεων.

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ: Παρίσι, Γαλλία

Στις 9 Νοεμβρίου πραγματοποιήθηκε στο Πανεπιστήμιο της Σορβόνης το πρώτο μέρος διεθνούς διεπιστημονικής συνάντησης, με θέμα «Les origines religieuses de la notion de dualisme». Σκοπός του συνεδρίου ήταν να εξεταστεί εάν ο θρησκευτικός και φιλοσοφικός όρος του δυαλισμού αποτελεί χαρακτηριστική κατηγορία που κατασκευάστηκε από τη δυτική σκέψη ή μία εξαπλούστευση που εξυπηρετεί μία θρησκευτική πολεμική. Οί εισηγητές, ειδικοί από όλον τον κόσμο, παρουσίασαν τις φιλοσοφικές και θρησκευτικές απαρχές του δυαλισμού στην αρχαιότητα (π.χ. Ζωροαστρισμός, βαβυλωνιακή και αιγυπτιακή θρησκεία, προσωκρατικοί, πυθαγόρειοι και Πλάτωνας). Στις επόμενες συναντήσεις, που θα πραγματοποιηθούν μέσα στο 2013, η έρευνήτρια ομάδα θα ασχοληθεί με το φαινόμενο του μονισμού και δυαλισμού κατά την έλληνιστική περίοδο, καθώς και με αποκρυφιστικές λατρείες της αρχαιότητας.

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 2012: Αθήνα

Κατά τις 12 και 13 Νοεμβρίου διεξήχθησαν στη Θεολογική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών δύο διαλέξεις του Καθηγητή Έκκλησιαστικής Ιστορίας του Πανεπιστημίου του Rostock, Heinrich Holze, με θέμα τη σχέση των Σκανδιναβικών Έκκλησιών με το ναζισμό. Πιο συγκεκριμένα, οί τίτλοι των εισηγήσεων ήταν «The Nordic Churches in the 1930's I: Peace and War – the Case of Finland and Sweden» και «The Nordic Churches in the 1930's II: Occupation and resistance – the Case of Denmark and Norway», αντίστοιχα. Τις εκδηλώσεις ακολούθησε συζήτηση για τη σχέση Έθνικοσοσιαλισμού και χριστιανικών Έκκλησιών στην Ευρώπη. Οί διαλέξεις διεξήχθησαν στο πλαίσιο του προγράμματος ακαδημαϊκών ανταλλαγών Erasmus με υπεύθυνο τον Έπίσκοπο Καθηγητή της Θεολογικής Σχολής Δημήτριο Μόσχο.

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 2012: Αθήνα

Η Κοσμητεία της Φιλοσοφικής Σχολής του Έθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου (ΕΚΠΑ) και το Ίνστιτούτο Ανθρωπιστικών Έπιστημών της Κοινότητας των Ίησουιτών στην Αθήνα διοργάνωσαν στις 21 του μηνός ημερίδα αφιερωμένη στην Editio Princeps του έργου *Summa Theologica* του Θωμά Ακινάτη σε μετάφραση του Δημητρίου Κυδώνη. Στην ημερίδα απηύθυνε χαιρετισμό η Κοσμήτωρ της Φιλοσοφικής Σχολής ΕΚΠΑ, Καθηγήτρια Γλωσσολογίας Αμαλία Μόξερ και ο Ακαδημαϊκός, Καθηγητής Φιλοσοφίας, Εύαγγελος Μουτσόπουλος. Τις εργασίες της ημερίδας άνοιξε ο Διευθυντής της Βιβλιοθήκης των Ίησουιτών, φιλόλογος, π. Σεβαστιανός Φρέρης («Δημήτριος Κυδώνης – Θωμάς Ακινάτης και η εποχή τους»), ενώ το έργο του Ακινάτη και τη μετάφραση του Δ. Κυδώνη παρουσίασαν με εισηγήσεις τους ο Ίωάννης Σπυράλατος («Ιστορική επισκόπηση της έκδοσης Δημητρίου Κυδώνη: Θωμάς Ακινάτη, Σούμμα Θεολογική έξελληνισθείσα»), η Αμαλία Γλυκοφρίδη-Λεοντίνη («Ο Δημήτριος Κυδώνης ως μεταφραστής του Θωμά Ακινάτη: Σχέσεις Ανατολής-Δύσης»), ο π. Michal Paluch, O.P. («Thomas Aquinas and Pseudo-Dionysius: two languages, the same purpose?») και ο Κοσμήτωρ της Θεολογικής Σχολής Αθηνών, Μάριος Μπέζος («Συγκριτική Θεώρηση Έλληνικού και Λατινικού Μεσαίωνα»).

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 2012: Κωνσταντινούπολη

Στις 22 Νοεμβρίου έλαβε χώρα στο ιστορικό κτίριο της Πατριαρχικής Μεγάλης του Γένους Σχολής ημερίδα με τον τίτλο «Ίερός Φώτιος – Homo ecumenicus». Η ημερίδα έγκαινίασε τη συνεργασία της Μεγάλης του Γένους Σχολής με το Τμήμα Θεολογίας του Άριστοτελείου Πανεπιστημίου, που σκοπό έχει να άναδείξει ζητήματα που συνδέουν την Κωνσταντινούπολη με τη Θεσσαλονίκη, αλλά και κάποια που άφορούν τον ευρύτερο ιστορικό χώρο και πολιτισμό της Ανατολικής Χριστιανικής Αυτοκρατορίας. Τις εργασίες της ημερίδας έγκαινίασε ο Οικουμενικός Πατριάρχης κ.κ. Βαρθολομαίος, ενώ χαιρετισμούς άπηύθηναν οι Άθανάσιος Άγγελίδης (Μεγάλη του Γένους Σχολή) και Μιλτιάδης Κωνσταντίνου (Τμήμα Θεολογίας Α.Π.Θ.). Την ημερίδα συντόνισε ο καθ. της ΜΓΣ Ίωάννης Γιγουρτζής και όμιλητές ήταν οι Ήλιος Εύαγγέλου, Ευστάθιος Λιανός-Λιάντης και Παναγιώτης Ύφαντής.

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 2012: Θεσσαλονίκη

Στις 22-24 του μηνός πραγματοποιήθηκε στην πόλη της Θεσσαλονίκης διεθνές συνέδριο, με θέμα «Explaining Religion: Method, Theory & Experiment». Μεταξύ των εισηγητών ήταν οι Kl. Petersen («Vertical anthropology and the Ancient Graeco-Roman World. Embarking on a Voyage into Cultural Evolution»), Έλένη Τσάτσου («The “Sacred texts of Late Antiquity Religions” Project: Discovering the liturgical books of the mystery cults of the ancient Mediterranean world»), Jan Kratky («On the way to the experiment: From early ideas to research projects»), κ.ά.

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 2012: Άθήνα

Το Ίδρυμα «Άρτος Ζωής» σε συνεργασία με το ΠΜΣ «Πολιτική Έπιστήμη και

Κοινωνιολογία» του Τμήματος Πολ. Έπιστήμης & Δημόσιας Διοίκησης του Πανεπιστημίου Άθηνών, διοργάνωσαν στις 26 του μηνός έκδήλωση με θέμα «Ό Νεοναζιστικός Παγανισμός και ή Όρθόδοξη Έκκλησία». Όμιλητές στην έκδήλωση ήταν οι Μητροπολίτης Άλεξανδρουπόλεως Άνθιμος, π. Βασ. Θερόμος, Στ. Γιαγκάζογλου και Στ. Ζουμπουλάκης. Την έκδήλωση παρακολούθησαν ό Μητροπολίτης Δημητριάδος κ. Ίγνάτιος, ό Γεν. Γραμματέας του Ύπουργείου Παιδείας κ. Γιώργος Καλαντζής, ό πρ. ύπουργός κ. Μανώλης Δρεττάκης, ό βουλευτής Έβρου κ. Άκης Γεροντόπουλος και πλήθος κόσμου.

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 2012: Άθήνα

Στις 29 του μηνός πραγματοποιήθηκε στη Θεολογική Σχολή του Πανεπιστημίου Άθηνών έκδήλωση-συζήτηση με θέμα «Η κυριαρχία της άγοράς στο δημόσιο χώρο και ή ευθύνη της θεολογίας». Όμιλητές στην έκδήλωση ήταν οι Β. Καραποστόλης, Άπ. Νικολαΐδης, Ν. Ευδάκης, Δημ. Μόσχος.

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2012: Κρήτη

Την 1^η του μηνός πραγματοποιήθηκε άπό τον Παγκρήτιο Σύνδεσμο Θεολόγων θεολογική ημερίδα με θέμα «Χριστιανικό ήθος και κανονική τάξη της Έκκλησίας. Παράδοση, έκκοσμίκευση, άνανέωση». Στην ημερίδα που τελούσε ύπό την αίγίδα της Ίεράς Μητροπόλεως Πέτρας και Χερρονήσου έλαβαν μέρος οι Άπ. Νικολαΐδης («Παράδοση, έκκοσμίκευση και άνανέωση του χριστιανικού ήθους»), Θ. Γιάγκου («Προκατάληψη και ιστορική άλήθεια για την κανονική πράξη της Έκκλησίας») κ.ά.

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2012: Άθήνα

Στις 13 του μηνός πραγματοποιήθηκε στην Θεολογική Σχολή της Άθήνας έκδή-

λωση-συζήτηση με θέμα «Τὸ μάθημα τῶν Θρησκευτικῶν - Προκλήσεις καὶ προοπτικές». Στὴν ἐκδήλωση τὴν ὁποία συντόνιζε ὁ Καθ. Κων. Δεληκωσταντῆς ἔλαβαν μέρος οἱ Ἐμμ. Περσελῆς, Ἀνδ. Ἀργυρόπουλος, Μάριος Κουκουνάρας-Λιάγκης, Δημ. Μόσχος.

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ: Παλέρμο, Ἰταλία

Στις 14 καὶ 15 Δεκεμβρίου πραγματοποιήθηκε στὴ Θεολογικὴ Σχολὴ τῆς Σικελίας «Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Θεολόγος» θεολογικὸ συνέδριο μὲ τὸν τίτλο «La salvezza. Relazioni fra pagani e cristiani nella tarda antichità». Μὲ τίς εἰσηγήσεις τους εἰδικοί ἐρευνητὲς ἀπὸ τὴν Ἰταλία διαφώτισαν πτυχές τοῦ προβλήματος τῆς σωτηρίας, ὅπως αὐτὴ κατανοήθηκε ἀπὸ χριστιανούς καὶ ἐθνικούς συγγραφείς κατὰ τὴν Ὑστερὴ Ἀρχαιότητα (π.χ. ἀπὸ τὸ Νόννο Πανοπόλεως, Αὐγουστῖνο, Ψ-Μακάριο κ.ἄ.).

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2012: Ἀθήνα

Τὸ Ἰδρυμα «Ἄρτος Ζωῆς» διοργάνωσε στις 14-15 τοῦ μηνὸς τὸ τρίτο συνέδριο τῆς σειρᾶς «Συναντήσεις» ποῦ ἔχει ἐγκαινιάσει, μὲ θέμα «Ἡ ἐπιστροφή τῆς ἠθικῆς. Παλαιὰ καὶ νέα ἐρωτήματα». Στὸ συνέδριο ἔλαβαν μέρος ὁμιλητὲς ἀπὸ Ἑλλάδα, Γερμανία καὶ Σερβία. Μεταξὺ τῶν εισηγητῶν ἦσαν οἱ καθηγητὲς Ο. Hofius («Ἄμαρτία, νόμος καὶ χάρις κατὰ τὸν ἀπόστολο Παῦλο»), Σωτ. Δεσπότης («Χριστιανικὸ ἔθος καὶ ἥθος ἐπὶ τῆ βάσει τῶν ποιμαντικῶν ἐπιστολῶν καὶ εἰδικότερα τῆς ἀναφορᾶς στὴ στάση τῆς γυναίκας στὸ Α΄ Τιμ. 2, 9-15»), π. Ἀντώνιος Πινακούλας («Εὐχαριστία καὶ Ἠθική»), π. Εὐ. Γκανᾶς («Δογματικὴ ἀκρίβεια καὶ ἠθικὸς βίος: Πῶς ἀλληλοδιαπλέκονται στὴ ζωὴ τῶν χριστιανῶν στὸ διάβα τῶν αἰῶνων»), π. Θ.

Κοντίδης («Ὁ κλάδος τῆς ἠθικῆς θεολογίας στὰ πλαίσια τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας κατὰ τὰ πενήντα τελευταῖα χρόνια»), Θ. Ν. Παπαθανασίου («Χαμένοι στὴν ἠθική. Στάσεις τῆς σύγχρονης Ὁρθόδοξης θεολογίας»), Ν. Μανωλόπουλος («Ἡ ἰδέα τοῦ νόμου τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ ἠθικὴ τῆς σημασία σύμφωνα μὲ τὸν Ρεμί Μπράγκ. Ἀπὸ τὴν ἑτερονομία στὴν αὐτονομία»), κ.ἄ.

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2012: Ἀθήνα

Στις 18 Δεκεμβρίου τὸ Ἰδρυμα «Ἄρτος Ζωῆς» σὲ συνεργασία μὲ τὴν Ἑλληνικὴ Βιβλικὴ διοργάνωσε ἐκδήλωση πρὸς τιμὴν τοῦ καθηγητῆ τῆς Καινῆς Διαθήκης στὸ Πανεπιστήμιο τῆς Τυβίγγης, Otfried Hofius, μὲ τὴν εὐκαιρία τῆς συμπλήρωσης τῶν 75ων γενεθλίων του καὶ τῆς ἐκδοσης τοῦ βιβλίου του «Ἡ ἀλήθεια τοῦ εὐαγγελίου» ἀπὸ τὸν «Ἄρτο Ζωῆς». Στὴν ἐκδήλωση, τὴν ὁποία χαρέτησαν οἱ Σταῦρος Ζουμπουλᾶκης «Ἄρτος Ζωῆς» καὶ Μιχαὴλ Χατζηγιάννης (Ἑλληνικὴ Βιβλικὴ Ἑταιρεία), παρουσιάστηκαν πτυχές τοῦ ἔργου τοῦ τιμώμενου καθηγητῆ. Ὅμιλητὲς ἦταν οἱ: Χ. Καρακόλης, Χ. Ἀτματζίδης, Π. Κανταρτζῆς καὶ π. Δημήτριος Μπαθρέλλος. Ἀνταπαντώντας ὁ καθηγητῆς Hofius ἔκλεισε τὴν ἐκδήλωση μὲ εἰσήγηση, ἡ ὁποία ἔφερε τὸν τίτλο «Τὸ ἐρώτημα περὶ τοῦ ἱστορικοῦ Ἰησοῦ ὡς θεολογικὸ πρόβλημα».

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2012: Θεσσαλονίκη

Μία ἐκδήλωση τιμῆς καὶ μνήμης τοῦ μακαριστοῦ Μητροπολίτου Θεσσαλονίκης κυροῦ Παντελεήμονος Παπαγεωργίου πραγματοποιήθηκε στις 29 τοῦ μηνὸς στὴ Θεσσαλονίκη. Ἡ ἐκδήλωση, ἡ ὁποία τελοῦσε ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Θεσσαλονίκης, διοργανώθηκε ἀπὸ τὸ νεοσυσταθὲν Κέντρο Οἰκουμενικῶν, Ἱερα-

ποστολικῶν καὶ Περιβαλλοντικῶν Μελετῶν «Παντελεήμων Παπαγεωργίου» (CEMES). Ἀφορμὴ στάθηκε ἡ ἔκδοση καὶ παρουσίαση τοῦ τόμου «Μνήμη Μητροπολίτου Παντελεήμονος Παπαγεωργίου. Ἀναμνήσεις ἀπὸ τῆ ζωῆ, τὸ ἔργο καὶ τῆ μαρτυρία του» (ἐκδ. Ἱερῶς Μητροπόλεως

Ἑδέσσης, Πέλλης καὶ Ἄλμωπίας, Ἑδεσσα 2012), ὁ ὁποῖος περιλαμβάνει τὰ πρακτικὰ ἐπιστημονικῆς διημερίδας πού πραγματοποιήθηκε στὴν Ἑδεσσα τὸ 2006. Τὴν ἐκδήλωση τίμησαν μὲ τὴν παρουσία τους ἄρκετοὶ Μητροπολίτες, Πανεπιστημιακοὶ Καθηγητὲς, λαϊκοὶ καὶ κληρικοὶ.

ΓΕΓΟΝΟΤΑ

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ-ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2012: Ἀθήνα

Στὸ πλαίσιο τοῦ Μεταπτυχιακοῦ Σεμιναρίου Συγκριτικῆς Φιλοσοφίας τῆς Θρησκείας, μὲ συντονιστὴ τὸν Καθ. Μάριο Μπέγζο, ἔλαβαν χώρα κατὰ τοὺς μῆνες Νοέμβριου-Δεκεμβρίου τοῦ χειμερινοῦ ἔξαμήνου 2012-2013 μιὰ σειρά συναντήσεων μὲ κεντρικὸ θέμα, «Ὁ λόγος στὴν Φιλοσοφία τῆς Θρησκείας - Ἀπὸ τὴν θεραπεία μέχρι τὴν κοινωνία». Οἱ ὁμιλητὲς τοῦ σεμιναρίου ἦταν: στίς 27 Νοεμβρίου, ὁ Μάριος Μπέγζος («Ὁ λόγος στὴν φιλοσοφία τῆς θρησκείας ἀπὸ τὸν Ἡράκλειτο μέχρι τὸν Ἰωάννη»), στίς 4 Δεκεμβρίου, ὁ Τρύφων Ζαχαριάδης («Ὁ Δημόσιος λόγος ὡς Ἰδιωτικὸς στὴν Ψυχοθεραπεία»), στίς 11 Δεκεμβρίου, ὁ Ἀριστομένης Μασάγγας («Ὁ Λόγος στὴν ψυχοθεραπεία ὡς μεταφορά») καὶ στίς 18 Δεκεμβρίου, ὁ Ἄκης Κοσῶνας («Ὁ ἔξουσιαστικὸς Λόγος ὡς βιασμός τῶν ἐπιλογῶν»).

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2012: Κῶς

Στίς 11-17 τοῦ μηνὸς πραγματοποιήθηκε στὸ νησί τῆς Κῶου ἡ Διορθόδοξη Προπαρασκευαστικὴ Συνδιάσκεψη ἐν ὄψει τῆς 10^{ης} Διάσκεψης τοῦ ΠΣΕ στὸ Πουσάν τῆς Κορέας τὸν προσεχῆ Ὀκτώβριο τοῦ 2013. Στὴ συνέχεια παραθέτουμε τὸ σχετικὸ ἀνακοινωθέν:

1. Μὲ πρωτοβουλία τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν (ΠΣΕ), ὕστερα ἀπὸ πρόσκληση τῆς Α.Θ.Π. τοῦ Οἴκου-μενικοῦ Πατριάρχου κ. Βαρθολομαίου, ὑπὸ τὴν γενναϊόδοξη αἰγίδα τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Κῶου καὶ Νισύρου κ. Ναθαναήλ, ἀντιπρόσωποι τῶν Ὁρθόδοξων καὶ Ἀρχαίων Ἀνατολικῶν Ἐκκλησιῶν συναντήθηκαν στὴ νῆσο Κῶ γὰρ νὰ μελετήσουν τὸ θέμα τῆς 10^{ης} Συνέλευσης τοῦ ΠΣΕ, προκειμένου νὰ προπαρασκευασθοῦν γὰρ τὴν Συνέλευση στὸ Πουσάν καὶ νὰ προσφέρουν τὴν θεολογικὴν τους συμβολὴν στὴν ἐπόμενη Συνέλευση τοῦ ΠΣΕ τὸ ἔτος 2013. Στὴ συνδιάσκεψη προήδρυσαν ἀπὸ κοινοῦ οἱ Σεβασμιώτατοι Μητροπολίτες, ἐκ μέρους τῶν Ὁρθόδοξων, Σασίμων Καθ. Γεννάδιος Λυμούρης, καὶ ἐκ μέρους τῶν Ἀρχαίων Ἀνατολικῶν Μεσοποταμίας, Μορ Εὐστάθιος Μάττα Ρόχαμ.

2. Κατὰ τὰ τελευταῖα 30 χρόνια ἔχει ἐπικρατήσει τὸ ἔθος στὰ πλαίσια τοῦ ΠΣΕ νὰ συγκαλεῖται μίαν προπαρασκευαστικὴν Διορθόδοξη συνδιάσκεψη πρὶν ἀπὸ τὴς Συνελεύσεις. Ὁ κύριος σκοπὸς τῆς συνάντησης ὑπῆρξε ἡ σπουδὴ, ἡ συζήτηση καὶ ἡ μελέτη πάνω στὸ κύριον θέμα καὶ στὰ ἐπιμέρους θέματα τῆς προσεχοῦς Συνέλευσης μέσα ἀπὸ μίαν Ὁρθόδοξη προοπτικὴν, ὥστε νὰ χρησιμοποιηθοῦν ὡς προετοιμασία γὰρ

όλους τους εκπροσώπους των Ἐκκλησιῶν στό Πουσαν καί γιά νά ἐκφραστοῦν οἱ προσδοκίες τους γιά τήν προσεχῆ Συνέλευση καί ἐξῆς. Τριάντα ἑπτὰ ἱεράρχες, ἱερεῖς, ἀκαδημαϊκοί, λαϊκοί ἄνδρες, γυναῖκες καί ἐκπρόσωποι τῆς νεολαίας ἔγιναν ἐνθέρμως δεκτοί ἀπό τόν Σεβασμιώτατο Μητροπολίτη Κῶου καί Νισύρου κ. Ναθαναήλ. Κατά τήν ἐναρκτήριο συνεδρία τελέστηκαν τὰ θυρανοίξια ἐνός νέου παρεκκλησίου, ὅπου συμμετεῖχαν ὅλοι οἱ σύεδροι μέ τόν τοπικό κλῆρο καί τίς τοπικές ἀρχές. Μετά ἀπό μία εἰσαγωγή γιά τόν σκοπό τῆς συνδιασκέψεως, τήν παρουσίαση εἰσηγήσεων πού ἐκφράζουν τήν Ὁρθόδοξη συμβολή στό ΠΣΕ καί τίς ἀπαντήσεις τοῦ ΠΣΕ πρὸς τοὺς Ὁρθοδόξους, ἡ συνδιάσκεψη ἐπικεντρώθηκε στή πολύπλευρη θεολογική προσέγγιση τοῦ θέματος τῆς Συνέλευσης.

3. Κατά τήν Ὁρθόδοξη Θεολογία, «ὁ Θεὸς τῆς ζωῆς» κατανοεῖται μέ τριαδολογική προοπτική. Ὁ Τριαδικὸς Θεὸς εἶναι ὁ Θεὸς τῆς Ζωῆς γιά ὅλη τήν κτίση, διότι ὁ ἴδιος δημιούργησε τόν κόσμον, τόν συντηρεῖ καί τόν προστατεύει ὡς ἔκφραση τῆς ἀγάπης Του. Ἡ ὕψιστη πράξη τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ εἶναι ἡ οἰκονομία τῆς σωτηρίας, ἡ ὁποία κατανοεῖται ὡς καινὴ κτίση καί ἀποκατάσταση τοῦ ἀνθρώπινου γένους. Τὸ κάλεσμα γιά ἐνότητα, δικαιοσύνη καί εἰρήνη παραμένει τὸ καθῆκον μας σήμερα, ὅπως ὁ Σαρκωθεὶς Χριστὸς προσευχήθηκε πρὶν ἀπὸ τὸ Πάθος του (Ἰω. 17). Ὡς Χριστιανοί, προσευχόμεσθε καί ἐργαζόμεσθε μέ συνέπεια ὅλοι μαζί γιά τήν ἐπικράτηση τῆς δικαιοσύνης, τῆς εἰρήνης καί τῆς ἐνότητας σύμφωνα μέ τὸ μήνυμα τοῦ Χριστοῦ καί τὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ γιά τὴν ἀνθρωπότητα. Ἐνόσω ἐργαζόμεσθε γιά τὴ δικαιοσύνη καί τὴν εἰρήνην σὲ αὐτὸν τὸν κόσμον, γνωρίζουμε ὅτι ἡ δικαιοσύνη καί ἡ εἰρήνη

θα ἐκπληρωθοῦν μόνον στό ἔσχατον, ὅπου ὁ Χριστὸς θα πληρώσει «τὰ πάντα ἐν πάσι» (Ἐφ. 1,22).

4. Ἡ Συνδιάσκεψη περιέλαβε ἐπίσης τὴ μελέτη τῆς «Δήλωσης γιά τὴν Ἐνότητα» μέ στόχο τὴ βελτίωση τοῦ κειμένου, ὅπως ἐπίσης λεπτομερῆ παρουσίαση πρακτικῶν πληροφοριῶν γιά τὴ Συνέλευση, τὸν ὥρον, τὸ πρόγραμμα, τὴ δομὴ καί τὰ ἀναμενόμενα ἀποτελέσματα τῆς Συνέλευσης. Ἡ κάθε ἡμέρα ἄρχιζε μέ προσευχὴ στό παρεκκλήσιο πού ἐγκαινιάστηκε, ἐνὼ στὴ συνέχεια ἀκολουθοῦσε βιβλικὴ μελέτη σχετικὴ μέ τὸ θέμα τῆς Συνελεύσεως. Ὁ Σεβασμιώτατος Ἰωακείμ Μανουκιᾶν τῆς Ἀρμενικῆς Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας τοῦ Ἑσματοῦ, ἀπηύθυνε εἰδικὴ δέηση τὸ Σάββατο 13 Ὀκτωβρίου, μόλις ἀναγγέλθηκε ἡ ἐκδημία τοῦ Ἀρμένιου Πατριάρχου τῶν Ἱεροσολύμων μακαριστοῦ Τοργὸμ Μανουκιᾶν.

5. Ἡ σύγκληση τῆς διάσκεψης στὴν Ἑλλάδα ἔδωσε στοὺς συνέδρους τὴν εὐκαιρία νά ἐπικοινωνήσουν ἀπ' εὐθείας μέ τὸν ἑλληνικὸ λαὸ πού ἀντιμετωπίζει μία βαθεῖα οἰκονομικὴ κρίση. Ἐπίσης προσευχήθηκαν γιά τὴν Ἑλλάδα καί ἐξέφρασαν τὴν ἐλπίδα ὅτι ἡ οἰκονομικὴ κρίση σύντομα θα ξεπεραστεῖ. Ἡ συνδιάσκεψη στὴν Κῶ ἔδωσε τὴν εὐκαιρία στοὺς ἐκπρόσωπους τῶν Ἐκκλησιῶν νά ἐπισκεφτοῦν διάφορες ἐνορίες, νά προσευχηθοῦν μαζί μέ τοὺς ἐνορίτες καί νά γνωρίσουν τὴν καθημερινὴ ζωὴ στὴν Κῶ.

6. Τὰ μέλη τῆς συνδιάσκεψης ἀπὸ τὴ Μέση Ἀνατολή πληροφορήσαν τοὺς συνέδρους γιά τίς πρόσφατες ἐξελίξεις στὴν περιοχὴ. Οἱ συνέδροι, ἐκφράζοντας τὴ σοβαρὴ ἀνησυχία τους γιά τὴν κλιμάκωση τῆς βίας στὴν περιοχὴ, εἰδικότερα στὴ Συρία, προσευχήθηκαν γιά τὴν εἰρήνην στὴ Μ. Ἀνατολή, ἐκφράζοντας τὴν ἐλπίδα ὅτι ὁ

Θεός θα οδηγήσει την περιοχή και ολόκληρο τον κόσμο στην ειρήνη και τη δικαιοσύνη.

7. Οί σύνεδροι επικύρωσαν την τελική έκθεση της συνδιάσκεψης, η οποία θα διανεμηθεί σε όλους τους συμμετέχοντες στη Συνέλευση ως Όρθόδοξη συνεισφορά έκ μέρους όλων των Όρθοδόξων Έκκλησιών.

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ-ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 2012: Θεσσαλονίκη

Ένα ειδικό εκπαιδευτικό σεμινάριο σχετικά με τη μετάφραση της Άγιας Γραφής έλαβε χώρα στις 29 Οκτωβρίου-2 Νοεμβρίου στην αίθουσα του βιβλικού μουσείου στον τρίτο όροφο της Θεολογικής Σχολής του Άριστοτελείου Πανεπιστημίου της Θεσσαλονίκης. Το σεμινάριο διοργανώθηκε από την Έλληνική Βιβλική Έταιρία, το Ίνστιτούτο ABS Nida, τις Ήνωμένες Βιβλικές Έταιρίες (UBS Translations) και τον Τομέα Βιβλικής Γραμματείας και Θρησκευολογίας του Τμήματος Θεολογίας του Α.Π.Θ. Τριάντα συνολικά συμμετέχοντες, καθηγητές των δύο Θεολογικών Σχολών της Ελλάδας, μεταπτυχιακοί φοιτητές, υποψήφιοι διδάκτορες και διδάκτορες των βιβλικών σπουδών εκπαιδεύτηκαν από ξένους ειδικούς στο εξειδικευμένο μεταφραστικό λογισμικό Paratext 7.3. Έπισημονικά υπεύθυνος του σεμιναρίου ήταν ο καθηγητής της Παλαιάς Διαθήκης του Τμήματος Θεολογίας του Α.Π.Θ. Μιλτιάδης Κωνσταντίνου.

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 2012: Αθήνα

Στις 18-21 του μηνός αντιπροσωπεία υπό τους Γενικούς Γραμματείς του Παγκοσμίου Συμβουλίου Έκκλησιών (Αίδ. Δρ Olav Fykse Tveit, ΠΣΕ) και του Συμβουλίου Εύρωπαϊκών Έκκλησιών (Αίδ. Δρ Guy

Liagre, ΚΕΚ) επισκέφτηκε την Ελλάδα και συναντήθηκε μεταξύ άλλων με τον Αρχιεπίσκοπο Γερώνυμο, εκπροσώπους της Έλληνικής Ευαγγελικής Έκκλησίας, ως εκδήλωση αλληλεγγύης προς τον έλληνο λαό που βιώνει τις επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης. Ακολουθεί το ανακοινωθέν του ΠΣΕ και της ΚΕΚ:

Situation in Greece
more than an economic crisis
by World Council of Churches
[Joint release with the Conference
of European Churches (CEC)] -
20 Νοεμβρίου 2012

The situation in Greece is more than an economic crisis that the country faces alone, said government and church leaders in Athens to a delegation of ecumenical leaders from Europe and Africa on Monday, 20 November. The severe challenges facing Greece are only one part of a larger dilemma within Europe and the rest of the world. This reflects not only a potential economic catastrophe but an emerging moral and spiritual degradation reaching into the heart of the European Union and the current economic system. Greece has a severe problem, Constantinos Tsiaras, the Greek deputy foreign minister, said Monday morning to the ecumenical delegation which included the general secretaries of the World Council of Churches (WCC) and Conference of European Churches (CEC) and eight other church leaders. While Greece may be at the centre of this problem, Tsiaras said, "Greece is not the whole problem". The problem is much deeper than just Greece, the minister said, adding that "Greece is trying hard during this period to avoid a situation that could

be worse than what we have now". "We are not going to leave the economy to collapse", he said. But, "the European Union has to show solidarity as a value of its existence". Tsiaras' comments came at the opening of the two-day solidarity visit led by the WCC general secretary Rev. Dr Olav Fykse Tveit and the CEC general secretary Rev. Dr Guy Liagre. The visit also included an audience with Archbishop Ieronymos II of Athens and All Greece. The archbishop pointed to a wider crisis and specifically spoke of a growing bitterness as Greeks are not only suffering from the reality of economic turmoil but there is now a negative characterization of them in the media. "This cannot help things", he said. "The Greek are not thieves, they are not fraudulent, they are not lazy as represented in publications throughout Europe", the archbishop said. "They are hard-working people of love, honour, hospitality, with a sense of dignity". As the sides move apart because of increasing differences of perception, he said, "flour needs to go through two stones to press it". "It is not just a Greek crisis but crisis on the other bank", the archbishop said of the responsibility each must assume. "In this difficult moment the church is invited to lift up the souls of people and to restore their souls".

Expressions of solidarity for Greece

"A time of crisis is a time for solidarity, unity and love and not a time to divide", Tveit said in the meeting with Tsiaras, and he reiterated this in the discussion with Archbishop Ieronymos. "No crisis is only a crisis but it is also an opportunity". If the situation of Greece were merely economic, it could be tackled in time. However, an in-

creasing divide between the two primary players in the crisis, Greece and Germany, is raising tensions, misunderstandings and challenging the very roots of the European Union while pushing the church to reassert its role. "We really suffer with our friends", Bishop Heinrich Bedford-Strohm of the Evangelical Lutheran Church in Bavaria said. "We are all one Europe". At the same time he recognized the negative image of Greeks within German society and even the government. "I plead for humility on the German side", Bedford-Strohm said in discussions with the archbishop. He said that in recent celebrations of the national holiday commemorating German reunification, he recognized that Germany at one time received the compassion of the world, "given freedom after World War II when it did not deserve it or earn it". "I see a change in thinking on the part of the German politicians", he said. "Your message is starting to be heard". Bedford-Strohm said that the leaders of the European Union need to return to the founding values of the union and asked the WCC and CEC to raise their voice. "They should address the European Parliament with a strong voice and say they are not in harmony with the founding principles". Later in the day, the delegation saw first-hand how complex the situation has become in Greece. At one soup kitchen in downtown Athens which is sponsored by the Church of Greece, the Anglican Church and several African immigrant Pentecostal Churches, the line of some 1,000 people in need of food included Afghans, Syrians, North Africans. Marking a more recent change, one third of them were Greeks. In one sense Greece has become the front door for migrants

knocking on the door of Europe seeking a better life, security from conflict or political asylum. They come through Greece to the rest of Europe. Many times they don't make it to the rest of Europe. "I appeal for a continuation of the dialogue so we can try to understand the situation in which we live", Liagre said toward the end of the day, expressing the hope that the church can bring a new approach to the crisis.

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 2012

Κυκλοφόρησε πρόσφατα ή 28^η κριτική έκδοση του Έλληνικού κειμένου της Καινής Διαθήκης, ή γνωστή ως *Novum Testamentum Graece* τών Nestle-Aland, με επιμέλεια και φροντίδα του ειδικού Ίνστιτούτου Έρευνας του κειμένου της Κ.Δ. του Πανεπιστημίου Münster της Γερμανίας σε συνεργασία με τη Γερμανική Βιβλική Έταιρεία. Το κείμενο συνοδεύεται από κριτικό μηχανισμό (*Apparatus criticus*) με τις διάφορες γραφές που απαντούν στα περίπου 5.500 χειρόγραφα που είναι διασπαρμένα σε Βιβλιοθήκες και Μονές ανά τον κόσμο. Το κείμενο αυτό χρησιμοποιείται σε όλες τις Θεολογικές Σχολές ή Εκκλησιαστικά Σεμινάρια όλων τών Χριστιανικών Όμολογιών για τη διδασκαλία της Έρμηνείας της Κ.Δ. Τα περισσότερα εκ τών χειρογράφων αυτών είναι Βυζαντινά χειρόγραφα είτε συνεχούς κειμένου (από το κατά Ματθαίον ως την Αποκάλυψη) είτε Έκλογαδίων, δηλ. Αποστολικών ή Εὐαγγελικών περικοπών που ἀναγινώσκονται στη θεία λατρεία της Έκκλησίας. Τα βυζαντινά χειρόγραφα έπεξεργάστηκε και επιμελήθηκε ό Έλληνας καθηγητής της Έρμηνείας της Κ.Δ. (τόρα Όμότιμος) της Θεολογικής Σχολής του Α.Π.Θ. κ. Ιωάννης Καραβιδόπουλος.

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 2012: Σόφια, Βουλγαρία

Έκδημία του Πατριάρχου της Βουλγαρικής Έκκλησίας κυρού Μαξίμου

Στις 6 του μηνός και σε ήλικία 98 χρονών έκομήθη ό Προκαθήμενος της Βουλγαρικής Όρθόδοξης Έκκλησίας, Πατριάρχης Μάξιμος. Ό μακαριστός Πατριάρχης Μάξιμος ποίμανε τόν όρθόδοξο λαό της Βουλγαρίας 41 χρόνια. Ό Πατριάρχης Μάξιμος, τó κοσμικό όνομα του όποιου ήταν Μαρίν Νάιντενοφ Μίνκοφ, γεννήθηκε στις 29 Όκτωβρίου του 1914 στο χωριό Όρεσάκ, του Δήμου Τρογιάν. Τό 1935 αποφοίτησε από την Έρατική Σχολή της Σόφιας. Τό 1938 εισήχθη στη Θεολογική Σχολή του Πανεπιστημίου Σόφιας «Άγιος Κλήμης της Όχρίδας». Τόν Δεκέμβριο του 1941 στο παρεκκλήσι της Θεολογικής Σχολής έγινε μοναχός, λαμβάνοντας τó όνομα Μάξιμος. Ξεί χρόνια άργότερα γίνεται άρχιμανδρίτης. Από τó 1947 μέχρι τó 1950 είναι πρωτοσύγκελος της Μητροπόλης Ντοροστόλο-Τσερβένσκ, ενώ από τó 1950 έως τó 1955 είναι εκπρόσωπος της Βουλγαρικής Έκκλησίας στο Πατριαρχείο της Μόσχας. Μετά την έπιστροφή του στη Βουλγαρία διορίστηκε γενικός γραμματέας της Έρας Συνόδου, ενώ τó 1956 χειροτονήθηκε Βοηθός Έπίσκοπος Βρανίτσης. Σ' αυτήν την θέση παραμένει μέχρι τó 1960. Τό ίδιο έτος εκλέγεται Μητροπολίτης του Λόβετς. Μετά τόν θάνατο του Πατριάρχη Κύριλλου ένθρονίζεται Πατριάρχης, ενώ ταυτόχρονα είναι και Μητροπολίτης Σόφιας. Μετά τις δημοκρατικές αλλαγές στη Βουλγαρία, την δεκαετία του '90, ή νομιμότητα της εκλογής του άμφισβητήθηκε, γεγονός τó όποιο δημιούργησε σχίσμα στη Βουλγαρική Έκκλησία. Τό 1998 σε Πανορθόδοξη σύνοδο στη Σόφια οί Προκαθήμενοι όλων τών Όρθόδοξων

Ἐκκλησιῶν ἐπιβεβαιώνουν τὴν κανονικὴ ἐκλογή τοῦ Πατριάρχου Μάξιμου. Τέσσερα χρόνια ἀργότερα μὲ τὸ νέο Νόμο γιὰ τὰ θρησκευόμενα τὸ κράτος ἐπιβεβαιώνει τὴν κανονικότητα καὶ τὴν νομιμότητα τοῦ Πατριάρχου. Ἡ ἐξόδιος ἀκολουθία τελέστηκε στὶς 9.11.2012 προεξάρχοντος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. Βαρθολομαίου. Τὴν Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος ἐκπροσώπησε ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἰερώνυμος.

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 2012: Θεσσαλονίκη

Μὲ πρωτοβουλία τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. Βαρθολομαίου ἡ Ἁγία καὶ Ἱερά Σύνοδος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἀποφάσισε τὴ διοργάνωση τιμητικῶν ἐκδηλώσεων μνήμης καθ' ὅλη τὴ διάρκεια τοῦ ἔτους πρὸς τιμὴν τοῦ μακαριστοῦ προκατόχου του Ἰωακείμ Γ' τοῦ Μεγαλοπρεποῦς, δις πατριαρχεύσαντα εἰς τὸν Οἰκουμενικὸν Θρόνον (α': 1878-1884, β': 1901-1912) μὲ ἀφορμὴ τὴ συμπλήρωση 100 ἐτῶν ἀπὸ τὴν κοίμησή του στὶς 13 Νοεμβρίου 1912. Μάλιστα τὸ ἐτήσιο Ἡμερολόγιο τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἔτους 2012 ἀφιερώθηκε στοὺς μακαριστοὺς Πατριάρχες Ἰωακείμ Γ' καὶ Ἀθηναγόρα. Ἔτσι, στὶς 25 Νοεμβρίου 2012 στὴν αἴθουσα τῆς Φιλοπώχου Ἀδελφότητος Θεσσαλονίκης παρουσιάστηκαν τὰ Πρακτικὰ τοῦ Ἐπιστημονικοῦ Συνεδρίου γιὰ τὸν Ἰωακείμ Γ'. Τὴν ἐκδήλωση προσφώνησε ὁ πρόεδρος τῆς Ἀδελφότητος κ. Θεόδωρος Δαρδαβέσης καὶ ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ἀρχαλοχωρίου κ. Ἀνδρέας Νανάκης, ἐνῶ τὴν ἐκδοσι τῶν Πρακτικῶν παρουσίασε ὁ Πανοσιολογιάτατος Ἀρχιμανδρίτης κ. Νικηφόρος, ἡγούμενος τῆς Μονῆς Βλατάδων, ὁ ὁμότιμος καθηγητὴς Παλαιᾶς Διαθήκης τοῦ Τμήματος Θεολογίας κ. Δημήτριος Καϊμά-

κης καὶ ὁ καθηγητὴς τοῦ Τμήματος Ἱστορίας Ἀρχαιολογίας τοῦ Α.Π.Θ. κ. Βασίλειος Γούναρης.

ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 2012: Βιέννη

Ὁ καθηγητὴς Γρηγόριος Λαρεντζάκης τιμήθηκε στὴν Αὐστρία

Στὶς 20 τοῦ μηνὸς τὸ Πανεπιστήμιο τοῦ Γκράτς τῆς Αὐστρίας καὶ τὸ διεθνῶς γνωστὸ Οἰκουμενικὸ Ἰδρυμα Pro Oriente, ὁ Δῆμος τοῦ Γκράτς καὶ ἡ Ἱ. Μητρόπολις Αὐστρίας, σὲ ἀπὸ κοινου ἐκδήλωση, τίμησαν τὸν Καθηγητὴ τῆς Καθολικῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου αὐτοῦ Γρηγόριο Λαρεντζάκη, μὲ τὴν εὐκαιρία τῆς συμπλήρωσης 70 χρόνων κατὰ πάντα εὐλογημένης ζωῆς. Σὲ μιὰ τελετὴ ὑψηλοῦ ἀκαδημαϊκοῦ ἤθους καὶ οἰκουμενικῆς θέρμης ἀξιολόγησε τὸ ἔργο του ὁ Κοσμήτορας τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Καθηγητὴς Hans-Ferdinand Angel, ποὺ ἐξῆρε τὴν ἐκλογή του ὡς πρώτου ὀρθόδοξου θεολόγου σὲ μιὰ καθολικὴ θεολογικὴ Σχολὴ – ἐκλογή ποὺ ἐπικυρώθηκε ἀπὸ τὸ Βατικανό, τὴν ἐπὶ σαράντα χρόνια διδασκαλία του, τὴν ἐν γένει προσφορὰ του στὴ ζωὴ τοῦ Πανεπιστημίου καὶ τὸ πλούσιο συγγραφικὸ ἔργο του, μὲ τὸ ὁποῖο διεμήνευσε μὲ αὐστηρὴ πιστότητα τὴ θεολογία τῆς Ὁρθοδοξίας σὲ ἑτεροδόξο δυτικὸ περιβάλλον. Μὲ τὸ ἴδιο πνεῦμα ὁ Πρόεδρος τοῦ Ἰδρυματος Pro Oriente-Γκράτς, Dr. Peter Piffil-Percevic εὐχαρίστησε γιὰ τὴν ἐνεργὸ προσφορὰ τοῦ Γρ. Λαρεντζάκη στὸ Ἰδρυμα ἀπὸ τὸ 1965, ἀποκαλώντας τὸν γεφυροποιὸ μεταξὺ Ἀνατολῆς καὶ Δύσης. Ὁ Πρόεδρος τοῦ Τοπικοῦ Οἰκουμενικοῦ Συμβουλίου Mag. Hermann Miklas ὑπέμνησε ὅτι ὁ τιμώμενος διετέλεσε πολλὰς φορὰς μέλος καὶ Πρόεδρος τοῦ Συμβουλίου μὲ πλούσια δραστηριότητα γιὰ τὴν προαγωγή τῆς καταλλαγῆς

και ένότητας των Ἐκκλησιῶν. Ἀκολούθησαν και ἄλλοι χαριετισμοί. Τὸν πανηγυρικό λόγο τῆς ἐκδηλώσεως ἐκφώνησε ὁ ἀπὸ τὴν Κρήτη καταγόμενος νέος Μητροπολίτης Αὐστρίας Ἀρσένιος (Καρδαμάκης), μὲ θέμα τὴν εὐθύνη και ἀναγκαιότητα καταλλαγῆς και συμφιλίωσεως τῶν Ἐκκλησιῶν και τῶν λαῶν. Διερμήνευσε τὶς ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου θεμελιώδεις ἀρχές και κατευθύνσεις τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου και ἐν γένει τῆς Ὁρθοδοξίας και εὐχαρίστησε τὸν τιμώμενο Καθηγητὴ γιὰ τὴν προσφορά του στὴν Ὁρθοδοξία και στὸν Ἑλληνισμό τῆς Αὐστρίας, και εἰδικότερα γιὰ τὴν ὑπηρεσία του πρὸς τὴ Μητρόπολη, ἀλλὰ και τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο ὡς ἀντιπρόσωπὸς τους σὲ Ἐπιτροπές και Ὁργανισμοὺς σὲ διεθνές και πανευρωπαϊκὸ ἐπίπεδο. Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης ἀνέγνωσε και συγχαρητήριο Γράμμα τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Βαρθολομαίου πρὸς τὸν τιμώμενο. Κατὰ τὴν ἐκδήλωση αὐτὴ μίλησε ἐπίσης ὁ πρῶν φοιτητῆς του και τώρα καθηγητῆς στὸ Πανεπιστήμιο τοῦ Σάλτσμπουργκ Dr. Dietmar Winkler, πού παρουσίασε τὴν τρίτη ἐκδοση τοῦ κλασικοῦ πλέον συγγράμματος τοῦ Λαρεντζάκη γιὰ τὴν Ὁρθοδοξία. Μετὰ τὴν ἀκαδημαϊκὴ τελετὴ ὁ Δήμαρχος τοῦ Γκράτς Mag. Siegfried Nagl παρέθεσε πλούσια δεξίωση σὲ ἔνδειξη εὐχαριστίας γιὰ τὸ ἔργο και τὴν προσφορά τοῦ Γρ. Λαρεντζάκη στὴν ὁμορφὴ πόλη τους, στὸ Πανεπιστήμιο και στὸ Πολυτεχνεῖο, ὅπου σπουδάζουν και πολλοὶ Ἕλληνες. Τὸ μουσικὸ πλαίσιο τῆς ἐκδήλωσης παρουσίασε ἡ Ἑλληνίδα Κατερίνα Πολυζωΐδη-Σουρβαλῆ, πού δίδαξε πιάνο στὸ Πανεπιστήμιο Μουσικῆς και Καλῶν Τεχνῶν τοῦ Γκράτς, συνοδευόμενη ἀπὸ τὴν Barbara Haslmayr. Σημειώνουμε ὅτι ὁ Γρηγόριος Λαρεντζάκης, πού μὲ τὰ πνευμα-

τικὰ ἐφόδια τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Σχολῆς Κρήτης και τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Χάλκης πορεύθηκε αὐτοδύναμα και κατέκτησε τιμὴ και σεβασμὸ στὴν εὐρύτερη ἀκαδημαϊκὴ και ἐκκλησιαστικὴ κοινότητα τῆς Εὐρώπης και ὄχι μόνον, εἶναι Τακτικὸ Μέλος τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἀκαδημίας Ἐπιστημῶν και Τεχνῶν, ἐπίτιμο μέλος τοῦ «Συλλόγου Ἑλλήνων φοιτητῶν και ἐπιστημόνων Γκράτς» και τῆς «Ἑλληνοαυστριακῆς Ἐταιρίας». Τιμήθηκε δικαίως και ἐπαξίως μὲ βραβεῖα και διακρίσεις ἀπὸ: τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο μὲ τὸ Ὁφφίκιον τοῦ «Ἀρχοντος Μεγάλου Πρωτονοταρίου», τὸν Πρόεδρο τῆς Ἑλληνικῆς Δημοκρατίας μὲ τὸν «Χρυσὸ Σταυρὸ τοῦ Τάγματος τῆς Τιμῆς, τὸ Πατριαρχεῖο Ρουμανίας μὲ τὸν Χρυσὸ Σταυρὸ τοῦ Πατριαρχείου, τὴν Ἐκκλησία τῆς Κρήτης μὲ τὸν Σταυρὸ τῶν Ἀποστόλων Παύλου και Τίτου, τὸν Πρόεδρο τῆς Αὐστριακῆς Δημοκρατίας μὲ τὸ «Τιμητικὸ Παράσημο Ἐπιστημῶν και Καλῶν Τεχνῶν Πρώτης Τάξεως». Ὁ Καθηγητῆς Γρ. Λαρεντζάκης ποτὲ δὲν λησμονῆσε τὸν τόπο τῆς καταγωγῆς και τῆς συγχνῆς διαβίωσής του, τὰ Χανιά, ἀλλὰ και ὅλη τὴν Κρήτη. Γι' αὐτὸ και μὲ πολλὴ εὐγνωμοσύνη ἀναφέρουμε τέλος, ὅτι ἔχει προσφέρει πολύτιμες ὑπηρεσίες στὴν Ὁρθόδοξο Ἀκαδημία Κρήτης μὲ τὴ διοργάνωση διεθνῶν συνεδρίων σὲ συνεργασία μὲ Εὐρωπαϊκὰ Πανεπιστήμια, ὑπῆρξε συχνὰ ὁμιλητῆς σὲ διάφορες ἐκδηλώσεις και στήριξε, ἀφιλοκερδῶς και πρόθυμα πάντοτε τὸ Ἴδρυμα αὐτὸ τῆς Ἐκκλησίας μας και τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου. Εὐχὴ μας εἶναι νὰ συνεχίσει μὲ ὑγεία και σοφία τὸ ἔργο του και νὰ ἐορτάζει μὲ ὑγεία και τιμὴ ἔτη πολλὰ ἀκόμη και καρποφόρα.

Ἄλεξ. Κ. Παπαδερῶς

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2012: Ἀντιόχεια, Συρία
 Ἐκδημία τοῦ Πατριάρχου Ἀντιοχείας κυ-
 ροῦ Ἰγνατίου Δ΄

Ἐκοιμήθη ἐν Κυρίῳ ὁ Πατριάρχης Ἀντιοχείας καὶ πάσης Ἀνατολῆς κυρὸς Ἰγνάτιος Δ΄ τὴν Τετάρτη 5 Δεκεμβρίου 2012. Ὁ μακαριστὸς Πατριάρχης, ὁ ὁποῖος ἦταν 92 ἐτῶν, ἄφησε τὴν τελευταία του πνοή στὴν ἐντατική τοῦ Νοσοκομείου Ἁγίου Γεωργίου στὴ Βηρυττό, ὅπου νοσηλευόταν μετὰ ἀπὸ ἐγκεφαλικὸ ἐπείσθιο, πού ὑπέστη τὴν προηγουμένη Τρίτη 4 Δεκεμβρίου 2012. Ἡ ἐξόδιος ἀκολουθία γιὰ τὸν μακαριστὸ Πατριάρχη ἐψάλη στὸν Ἱερὸ Ναὸ τοῦ Ἁγίου Νικολάου στὴ Βηρυττό τὴν Κυριακὴ 9 Δεκεμβρίου. Τῆς ἀκολουθίας προεξήρχε ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ.κ. Βαρθολομαῖος, συμπαραστατούμενος ἀπὸ τὸν Ἀρχιεπίσκοπο Κύπρου κ.κ. Χρυσόστομο, τὸν Ἀρχιεπίσκοπο Ἀλβανίας Ἀναστάσιο καὶ χορεία Ἱεραρχῶν-ἐκπροσώπων τῶν ἄλλων Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, καθὼς καὶ κληρικούς τοῦ Πατριαρχείου Ἀντιοχείας. Παραυρέθησαν ἐκπρόσωποι ἄλλων χριστιανικῶν δογμάτων καὶ ὁμολογιῶν, πολιτικοὶ καὶ κρατικοὶ ἀξιωματοῦχοι καὶ πλῆθος κόσμου. Ὁ ἐνταφιασμὸς τοῦ μακαριστοῦ Πατριάρχου Ἀντιοχείας κυροῦ Ἰγνατίου ἐγίνε τὴ Δευτέρα 10 Δεκεμβρίου 2012 στὸ προαύλιο τοῦ Πατριαρχείου Ἀντιοχείας στὴ Δαμασκό. Ὁ Ἰγνάτιος Δ΄, κατὰ κόσμον Χαμπίμπ (Ἀγάπιος) Χαζίμ, ἦταν ὁ ἑκατοστὸς ἐβδομηκοστὸς Πατριάρχης Ἀντιοχείας. Νὰ σημειώσουμε ὅτι ὁ Πατριάρχης Ἀντιοχείας εἶναι τρίτος κατὰ σειράν Πρεσβείων τῶν Ὁρθοδόξων Πατριαρχῶν, ἀμέσως μετὰ τοὺς Πατριάρχες Κωνσταντινουπόλεως καὶ Ἀλεξανδρείας. Ὁ μακαριστὸς Πατριάρχης κυρὸς Ἰγνάτιος γεννήθηκε τὸ 1920 στὸ Mhardey τῆς Συρίας. Ἀνῆκε σὲ εὐσεβῆ ὀρθόδοξη ἀρα-

βικὴ οἰκογένεια καὶ ἀπὸ νωρὶς ἔδειξε κλίση γιὰ τὰ ἐκκλησιαστικά. Χειροτονήθηκε διάκονος ἐνῶ σπούδαζε φιλολογία στὴ Βηρυττό. Τὸ 1945 πῆγε στὸ Παρίσι, ὅπου σπούδασε στὸ Θεολογικὸ Ἰνστιτοῦτο τοῦ Ἁγίου Σεργίου. Μετὰ τὴν ἐπιστροφή του στὴ Μέση Ἀνατολή, ἴδρυσε τὴν Ὁρθόδοξη Θεολογικὴ Σχολὴ στὸ Balamand τοῦ Λιβάνου. Τὸ 1961 χειροτονήθηκε Ἐπίσκοπος καὶ τὸ 1970 ἐξελέγη Μητροπολίτης Λαοδικείας στὴ Συρία. Στὶς 2 Ἰουλίου 1979 ἐξελέγη Πατριάρχης Ἀντιοχείας μὲ τὸ ὄνομα Ἰγνάτιος Δ΄. Ποίμανε τὴν Ἐκκλησία τῆς Ἀντιοχείας γιὰ 33 χρόνια, μέχρι τὴν κοίμησή του.

Στὴ συνέχεια παραθέτουμε τὴν Ὁμιλία τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Βαρθολομαίου στὴν ἐξόδιο ἀκολουθία τοῦ Πατριάρχου Ἀντιοχείας κυροῦ Ἰγνατίου Δ΄.

«Μακαριώτατοι καὶ τιμιώτατοι ἀδελφοὶ Προκαθήμενοι καὶ ἀγαπητοὶ ἐκπρόσωποι τῶν Ἁγίων κατὰ τόπους Ὁρθοδόξων Αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν,

Ἐξοχώτατε κύριε Πρόεδρε,

Σεβασμιώτατε Τοποτηρητὰ τοῦ Πατριαρχικοῦ Θρόνου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀντιοχείας,

Ἱερώτατοι ἀδελφοὶ Ἀρχιερεῖς, μέλη τῆς Ἱεραῆς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀντιοχείας,

Πατέρες, Ἀδελφοὶ καὶ Τέκνα ἐν Κυρίῳ,

«Μνήμη δικαίων μετ' ἐγκωμίων [...], εὐλογία Κυρίου ἐπὶ κεφαλὴν δικαίων» (Παροιμ. ι' ,7 καὶ 22). Λυπούμενοι οὐχὶ ὡς οἱ λοιποὶ οἱ μὴ ἔχοντες ἐλπίδα, ἀλλὰ μετὰ συνοχῆς καρδίας, τελοῦμεν σήμερον πανδημεὶ τὴν ἐξόδιον ἀκολουθίαν τοῦ μακαριστοῦ ἀδελφοῦ καὶ συλλειτουργοῦ ἡμῶν, ὑμετέρου δὲ πνευματικοῦ πατρὸς γενομένου Πατριάρχου Ἀντιοχείας κυροῦ Ἰγνατίου, συμμετέχοντες ἐν μιᾷ καρδίᾳ ἅπας ὁ κλῆρος καὶ ὁ λαός, ἐπιλέγοντες μετὰ τοῦ

Παρομοιαστοῦ «μακάριος ἄνθρωπος, ὃς εὔρε σοφίαν, καὶ θνητός, ὃς εἶδε φρόνησιν» (Παροιμ. γ' 13). "Ὁμως ἡ ἐξόδιος αὐτῆ ἀκολουθία ἔχει συγχρόνως σταυροαναστάσιμον χαρακτήρα. Κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην τοῦ ὑστάτου ἀποχαιρετισμοῦ καὶ ἀδελφικοῦ ἐν Χριστῷ ἀσπασμοῦ πρὸς τὸν μακαριστὸν Πατριάρχην αἰσθήματα δεδικαιολογημένης θλίψεως ἀνθρωπίνης, ἀλλὰ καὶ συγκεκριμένης χαρᾶς διακατέχουν ἡμᾶς. Θλίψεως διὰ τὴν ἀπώλειαν καὶ τὸν ἀπορραπισμὸν ἀπὸ ἐνὸς τοσοῦτον προσφιλοῦς ἀδελφοῦ ἡμῶν, ὁ ὁποῖος ἐκόσμησεν ἐπὶ δεκαετίας τὴν κορυφὴν τοῦ πρεσβυγενοῦς τούτου Πατριαρχείου, καὶ διὰ τὸ δυσαναπλήρωτον κενόν, τὸ ὁποῖον οὗτος καταλιμπάνει, εἰς μίαν περιόδον κρίσιμον διὰ τὸν ἐν Συρίᾳ καὶ ἐν τῇ Χώρα ταύτῃ Λαόν, μάλιστα δὲ διὰ τὸ προσφιλὲς αὐτοῦ Ὁρθόδοξον ποίμνιον. Ἡ προσωπικότης τοῦ Πατριάρχου Ἰγνατίου καὶ ἡ γνησίᾳ ἀγάπη αὐτοῦ διὰ τὸν λαὸν ἐνεπύχουν πάντας πνευματικῶς καὶ ἠθικῶς, διότι ἐβλέπομεν εἰς αὐτὸν τὴν ἐνοσάρκωσιν τῆς ἀρετῆς καὶ συγχρόνως τοῦ θάρρους καὶ τῆς Ὁρθόδοξου γενναιότητος, ὅτι ἡ ἐν Χριστῷ ἄρρητος ζωὴ δὲν εἶναι οὐτοπία, δὲν εἶναι «βουλή τὴν ὁποῖαν βουλευόνται οἱ ἄνθρωποι καὶ διασκεδάζει ὁ Κύριος» (πρβλ. Ἠσ. η', 10), ἀλλὰ μία ἀπὴν πραγματικότης. Διὰ τοῦτο ὁ ἀγιώτατος ἀδελφὸς ἡμῶν κατεῖχε πάντοτε τὴν πρώτην θέσιν ἐν τῇ καρδίᾳ τῶν πιστῶν ἀδελφῶν καὶ τοῦ λαοῦ τῆς δικαιοδοσίας τῆς Ἐκκλησίας ταύτης, Ὁρθόδοξου, ἑτεροδόξου καὶ ἐτέρων θεωριῶν καὶ διδασκαλιῶν, τέκνων τοῦ ἐνὸς παντοκράτορος Θεοῦ, τοῦ «κτίστου καὶ δημιουργοῦ τῶν ἀπάντων» (*Εὐχὴ τῶν Κατηχομένων Θείας Λειτουργίας τῶν Προηγιασμένων*). Συγχρόνως, ὁμως, κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην αἰσθανόμεθα βαθεῖαν πνευματικὴν χαρὰν, διότι ἡ Ἀγιωτάτη Ἐκκλησία τῆς Ἀντιοχεί-

ας καὶ τὸ πλήρωμα αὐτῆς ἀποκοῦν εἰς τὸν οὐρανὸν ἕναν ἔτι θερμὸν πρέσβυν καὶ μεσίτην, ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ τοῦ Κυρίου, διότι ὁ ἐκλεκτὸς Αὐτοῦ δὲν ἐκοπίασεν εἰς κενόν (Ἠσ. ξε', 23). Ὁ προσφιλὴς ἀδελφὸς καὶ συλλειτουργὸς ἡμῶν μετέβη εἰς τὸν οὐρανὸν διὰ νὰ συνεχίσῃ ἐκεῖ τὴν ἀκατάπαυστον τέλεσιν τῆς θείας μυσταγωγίας, τὴν ὁποῖαν τοσοῦτον ἠγάπησεν ἐνταῦθα καὶ ὡς κόρην ὀφθαλμοῦ διεφύλαπτεν ἐμπράκτως, ὅσον ἐπέτρεπον αὐτῷ αἱ σωματικαὶ του δυνάμεις. Νῦν τὸ ἀσθενὲς σαρκίον δὲν ἐμποδίζει αὐτὸν εἰς τὴν ἀέναον θείαν ἱερουργίαν, ἀλλὰ ἐλεύθερος τοῦ βάρους τῆς θνητότητος καὶ τῆς φθορᾶς μυσταγωγεῖται ὑπὸ τοῦ ἰδίου τοῦ Κυρίου εἰς τὴν μακαρίαν ἐκείνην πόλιν, ἔνθα «Κύριος ὁ Θεὸς ὁ παντοκράτωρ ναὸς αὐτῆς ἐστί, καὶ τὸ ἄρνιον» (Ἀποκ. κα', 22-23). Ἦδη εὐρίσκεται «ἐν Ἱερουσαλὴμ ἐπουρανίῳ, καὶ μυριάσιν ἀγγέλων» (Ἐβρ. ιβ', 22), «βασιλεῖ τῷ μεγάλῳ παριστάμενος καὶ τοῦ ἐκείθεν φωτὸς πληρούμενος», ὡς λέγει ὁ ἐκ τῶν προκατόχων ἡμῶν ἐν τῷ Θερόνῳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως Ἅγιος Γρηγόριος ὁ Θεολόγος περὶ τοῦ ἀδελφοῦ του Καισαρίου. Ἡ ἀφοσίωσις τοῦ Πατριάρχου εἰς τὴν λειτουργικὴν ζωὴν καὶ ἡ τέλεισις τῆς Θείας Εὐχαριστίας, παρὰ τὰς δυσχερεῖας τὰς ὁποίας συχνάκις δημιουργοῦν αἱ εὐθῆναι τοῦ Πατριαρχικοῦ ἀξιωματος, ἦσαν ἐν χαρακτηριστικὸν τοῦ βίου αὐτοῦ, τὸ ὁποῖον ἠκολούθει αὐτὸν ἕως τέλους. Ἀληθῶς ἦτο ὁ κόσμος αὐτοῦ, ὅστις εἴλκυε πάντας, καὶ ἡ Ἐκκλησία Ἀντιοχείας δύναται νὰ καυχᾶται σήμερον διότι ἐποίμανεν αὐτὴν ἐν τοιοῦτον πνευματικὸν ἀνάστημα. Ἦτο τὸ σέμνωμα καὶ ἐγκαλλώπισμα τῆς Ἱεραρχίας, μὲ διορθόδοξον φήμην καὶ ἐργασίαν, καὶ ἀληθῆς εὐλογία Θεοῦ διὰ τὸ πολύπαθον Σῶμα Του, τὸ ὁποῖον ὑπηρετήσε πλήρης αὐταπαρνήσεως καὶ ἀνιδιοτελείας καὶ ἐν

σεβασμῶ ἀπολύτῳ πρὸς τὸ συνοδικὸν σύστημα τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας μας. Γαλήνιος, νήφων, μετ' ἐλπίδος εἰς τὴν Χάριν καὶ τὸ Ἔλεος τοῦ Θεοῦ καὶ χριστιανικῆς ἀξιοπρεπείας, ἀντιμετώπισε τὴν ἀσθένειαν τῆς σαρκὸς καὶ τοῦ γήρατος καὶ παρέδωκε τὴν ψυχὴν του εἰς τὸν Χριστόν, τὸν Ὅποιον ἐκ νεότητος ἠγάπησε καὶ διηκόνησεν εἰς τὸ πρόσωπον τῶν ἀδελφῶν του ὡς ἐκκλησιαστικὸς ἀνὴρ καὶ ποιμὴν. Ὁ μακαριστὸς Πατριάρχης Ἀντιοχείας διηκόνησε καὶ ἐποίμανε τὴν Ἀγιωτάτην Ἐκκλησίαν τῆς Ἀντιοχείας ἐν μιᾷ ἰδιαίτερος δυσχεμερῶ περιόδῳ. Καθ' ὅλην ὁμῶς τὴν περίοδον αὐτὴν ἀνταπεξήλθεν ἐπαξίως εἰς ὅλας τὰς δυσχερείας καὶ ἔδωκε μίαν μαρτυριαν ταπεινώσεως, ἀγάπης, θυσίας, τιμιότητος καὶ δικαιοσύνης. Ἀντιμετώπισεν ὅλα τὰ δεινά, τὰ ὁποῖα ἐπέπεσον, ἰδιαίτερος κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς ζωῆς αὐτοῦ, εἰς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὸν ἀγαπητὸν ἐν Λιβάνῳ καὶ ἐν Συρίᾳ λαόν, μὲ τρόπον εὐαγγελικὸν καὶ ἥθος ὑψηλόν, ἐβίωσε τὰ παθήματα τοῦ λαοῦ ὡς ἰδικὰ του καὶ ὑπήρξεν ἡ παρηγορία του. Ἦρθη εἰς τὸ ὕψος τῶν περιστάσεων καὶ ἐκράτησεν ἀλόβητον τὸ κῦρος τῆς Ἐκκλησίας τόσον εἰς τὸν λαόν της, ὅσον καὶ εἰς πᾶν καλοπροαίρετον μέλος τῆς διεθνοῦς κοινότητος. Ὁ μακαριστὸς Πατριάρχης, γνήσιος ἐκφραστὴς τῆς Αὐτοαληθείας, τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἀπέδειξεν ὅτι ἡ Ἐκκλησία δὲν περιορίζεται ἐντὸς τῶν στενῶν ἐθνικῶν ὁρίων, ἀλλὰ ἐναγκαλίζεται πάντα ἄνθρωπον καὶ μοχθεῖ διὰ τὴν ἐπικράτησιν τῆς εἰρήνης, τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς ἀγάπης καὶ τῆς καταλλαγῆς μεταξὺ ὄλων τῶν ἀνθρώπων καὶ ὅτι ἡ Ἐκκλησία εἶναι ἡ ἀληθινὴ πηγὴ παραμυθίας τοῦ λαοῦ. Εἶναι αὐτὴ ἡ ὁποία δὲν τὸν ἐγκαταλείπει εἰς τὰς θλίψεις του, δὲν διαφεύδει τὰς ἐλπίδας καὶ προσδοκίας του, διότι ἀρχηγὸς της εἶναι ὁ

ἴδιος ὁ Κύριος, τὸν ὁποῖον τοσοῦτον ἠγάπησεν ὁ μακαριστὸς Πατριάρχης καὶ μετ' Αὐτοῦ παρέμενε πάντοτε ἠνωμένος διὰ τῆς προσευχῆς, διακηρύσσων μὲ τὸ θάρρος τῆς γνώμης του πρὸς τὴν παγκόσμιον κοινὴν γνώμην πρὸς πᾶσαν κατεύθυνσιν ὅτι «ἀνδρείος ἐν ἀσεβείαις συκοφαντεῖ πτωχοῦς» (Παροιμ. κη', 3), ἐκφράζων τοιοῦτοτρόπως μίαν πραγματικότητα. Ἐμόχθησε διὰ τὸν λαόν, ἔζησεν ὡς εἰς ἀπλοῦς πιστός, μὲ λιτότητα καὶ ἄκραν ἐγκράτειαν, ἠγωνίσθη ὅλας δυνάμει διὰ τὴν ἀνακούφισίν του, διὰ τὴν προστασίαν του, διὰ τὴν ἐπίλυσιν τῶν ζωτικῶν προβλημάτων του μὲ τρόπον δίκαιον καὶ βιώσιμον. Ὅλοι ὅσοι ἔσχομεν τὸ προνόμιον νὰ γνωρίσωμεν ἐκ τοῦ σύνεγγυς τὸν μακαριστὸν Πατριάρχην Ἰγνάτιον ἐθαυμάσαμεν τὴν σεμνότητα καὶ τὸ θάρρος του, τὸν ἐν πτωχείᾳ πλοῦτον του, τὴν ἐν νηστείᾳ τρυφὴν του, τὴν ἐν σιωπῇ πολλάκις καὶ προσευχῇ εὐγλωττίαν του, τὸν στεντόρειον λόγον του ὁσάκις ἔκρινεν ὁ ἴδιος σκόπιμον καὶ τὴν μέριμνάν του «περὶ ὀνόματος, αὐτὸ γάρ σοι διαμενεῖ ἢ χίλιοι μεγάλοι θησαυροὶ χρυσοῦ» (Σοφ. Σειράχ μα', 12). Πρῶτος, ταπεινὸς καὶ εἰρηνικὸς, ἀνεδείχθη ὑπόδειγμα βίου δι' ὅλον τὸν λαόν. Ὁ Κύριος κατὰ τὴν ἀψευδῆ ὑπόσχασίν Του ἐπέβλεψεν «ἐπὶ τὸν ταπεινὸν καὶ ἡσύχιον καὶ τρέμοντα τοὺς λόγους» (Ἠσ. μς', 2) Αὐτοῦ καὶ ἐχαρίτωσε τὸν μακαριστὸν Πατριάρχην διὰ πολλῶν χαρισμάτων, καταστήσας αὐτὸν πηγὴν ἀνακουφίσεως πνευματικῆς, ἀγιασμοῦ καὶ εὐλογίας διὰ τὴν Ἐκκλησίαν Του. Περὶ αὐτοῦ ἴσχυον οἱ λόγοι τοῦ προκατόχου ἡμῶν ἐν τῷ Πατριαρχικῷ Θρόνῳ Κωνσταντινουπόλεως Ἱεροῦ Χρυσοστόμου διὰ τὸν Ἅγιον Μελέτιον, Πατριάρχην Ἀντιοχείας: «Οὐ διδάσκων μόνον, οὐδὲ φθεγγόμενος, ἀλλὰ καὶ ὀρώμενος ἀπλῶς, ἱκανὸς ἦν ἅπασαν ἀρετῆς διδασκαλίαν εἰς τὴν τῶν ὀρώντων

ψυχὴν εἰσαγαγεῖν». Ἡ Ἐκκλησία Κωνσταντινουπόλεως, ὡς ἀδελφὴ φιλόστοργος τῆς Ἀντιοχείανης Ἐκκλησίας, συμμετέχει εἰς τὴν θλίψιν αὐτῆς διὰ τὴν ἀπώλειαν ἑνὸς ἀληθῶς πνευματοφόρου ἀνδρὸς καὶ ἐκλεκτοῦ ποιμένου, τοῦ ὁποῦ «ὁ φάρυγξ ἐμελέτησεν ἀλήθειαν, ἦσαν δὲ ἐβδελυγμένα εἰς αὐτὸν χεῖλη ψευδῆ» (πρβλ. *Παροιμ.* η' 7) καὶ ὁ ὁποῖος ἐπὶ τὸσαῦτα ἔτη καθωδήγησε τὸ πολυπαθὲς αὐτῆς ποίμνιον εἰς νομάς σωτηρίους, εἰς τὴν ὁδὸν τοῦ Κυρίου καὶ τοῦ ἁγίου θελήματός Του. Ἐκφράζομεν τὰς θερμὰς συλλυπητηρίους ἡμῶν εὐχὰς πρὸς ἅπαντα τὰ μέλη τῆς Ἱερᾶς Συνόδου καὶ τὸν λαὸν τῆς Ἀγιοτάτης Ἐκκλησίας τῆς Ἀντιοχείας, τὸν ἐν Συρία καὶ ἐν Λιβάνῳ. Θεωροῦμεν χρέος τῆς ἡμετέρας Μετριότητος κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην τοῦ ὑστάτου ἀσπασμοῦ πρὸς τὸν ἁγιώτατον ἀδελφὸν ἡμῶν, τὸν ὁποῖον θὰ προσφέρωμεν ἐντὸς ὀλίγου ἅπαντες, νὰ ἐνώσωμεν καὶ ἡμεῖς τὰς διαπύρους ἡμῶν εὐχὰς μετὰ τὰς ἰδικὰς του θεοπειθεῖς εὐχὰς ὑπὲρ τῆς εἰρήνης τοῦ ἐκλεκτοῦ λαοῦ τῆς Ἐκκλησίας ταύτης καὶ ὅλης τῆς εὐαισθήτου ταύτης περιοχῆς τῆς Μέσης Ἀνατολῆς. Ἀπευθύνομεν εἰς τὸν Θεὸν θερμὴν δέησιν καὶ προσευχὴν νὰ φωτίσῃ τοὺς κοσμοκράτορας καὶ ἰσχυροὺς τῆς γῆς, ὥστε ἡ ἐπίλυσις τῶν προβλημάτων τῆς εὐρυτέρας περιοχῆς ταύτης νὰ γίνῃ μετὰ δικαιοσύνης καὶ σεβασμοῦ εἰς τὴν ἱστορίαν τῶν λαῶν καὶ φυλῶν αὐτῆς, ἐν τῇ ἀγάπῃ πάντοτε τοῦ ἑνὸς Θεοῦ, καθ' ὅτι «αἰσθησις δικαίων εὐδοος· ἐν ἀγαθοῖς δικαίων κατῴρθωσε πόλις, στόμασι δὲ ἀσεβῶν κατεσκάφη» (*Παροιμ.* ια' 9-11). Θεωροῦμεν ἀσφαλῶς χρέος τῆς παγκοσμίου κοινότητος τὴν διαφύλαξιν καὶ προστασίαν τῆς ἀνθρωπίνης κυρίως καὶ πρωτίστως ζωῆς, καὶ εἶτα τῶν πνευματικῶν καὶ ἱστορικῶν κέντρων καὶ ἐθνικῶν καὶ θρησκευτικῶν μνημείων τοῦ εὐρυτέρου

τούτου χώρου, ἔνθα ἐπάτησαν οἱ ἄχραντοι πόδες τοῦ «Ἀχωρήτου» Κυρίου, τῆς «Χώρας τῶν Ζώντων», τῶν περικαλλῶν ἀρχαίων Ναῶν καὶ Μονῶν καὶ λοιπῶν θρησκευτικῶν χώρων λατρείας, τὰ ὁποῖα ἡ εὐσέβεια καὶ ἡ πίστις ἀνήγειρεν ἀνὰ τοὺς αἰῶνας ὡς διαχρονικὰ μνημεῖα πιστότητος καὶ ἀγάπης πρὸς τὸν Θεὸν τῶν ὄλων. Μετὰ βαθυτάτης θλίψεως πληροφοροῦμεθα ἐκ τῶν μέσων γενικῆς ἐνημερώσεως ὅτι καταστρέφονται κατὰ τὴν σύγχρονον ταύτην ἐποχὴν, εἰς τὴν ὁποίαν πάντες ὁμιλοῦν διὰ τὸν σεβασμὸν τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων, ὅσα μετὰ μυρίων κόπων ἔκτισαν οἱ μεγάλοι Ἅγιοι, οἱ εὐσεβέστατοι ἄρχοντες καὶ οἱ πιστότατοι προπάτορες αὐτοῦ τοῦ λαοῦ, γεγονός διὰ τὸ ὁποῖον ἰδιαίτερος ἐθλίβετο καὶ ἐστενοχωρεῖτο, ὡς γνωρίζομεν, καὶ ὁ μακαριστὸς Πατριάρχης. Ἀληθῶς «μνήμη δικαίου μετ' ἐγκωμίων», Σοὶ δέ, μακαριστὲ ἀδελφὲ Πατριάρχα Ἀντιοχείας, «ἀρκέσει ἡ μαρτυρία» τοῦ λαοῦ σου, καὶ νῦν ὄψει «τῷ φωτὶ ἐν ἀληθείᾳ», τῷ Κυρίῳ καθὼς ἐστίν, τῷ κραταιῷ καὶ δυνατῷ καὶ παντοδυνάμῳ καὶ ἔχοντι ἐξουσίαν ζωῆς καὶ θανάτου. Εὐχόμεθα ὁ πανάγαθος Θεὸς νὰ δεχθῇ τὰς μεσιτείας αὐτοῦ καὶ πάντων ἡμῶν κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην τῆς παρουσίας του ἐνώπιον τοῦ Θρόνου Του, νὰ παύσῃ τὰς καταστροφάς, νὰ χαρίσῃ εἰρηνικὴν κατάστασιν καὶ νὰ διασώσῃ τὴν ζωὴν καὶ τὴν εἰρήνην τοῦ συνανθρώπου –ἀνεξαρτήτως δόγματος ἢ θρησκευτικῆς πεποιθήσεως ἢ φυλῆς ἢ ἐθνικότητος–. Διαπύρως δεόμεθα, μετὰ τοῦ προκοιμηθέντος Πατριάρχου, ἵνα διαφυλάττῃ αὐτὸν τὸν λαόν, ὁ ὁποῖος μετὰ συγκινήσεως καὶ συντριβῆς καρδίας ἀποχαιρετᾷ σήμερον τὸν Πατριάρχην του καὶ ἀναμένει μετ' ἐλπίδος τὴν συνάντησιν αὐτοῦ εἰς τὴν ἀνέσπερον βασιλείαν τῆς ἁνω Ἱερουσαλήμ, ἀπὸ πάσης ὁρατῆς καὶ ἀοράτου ἐπιβουλῆς. Ἐκ καρ-

δίας εὐχόμεθα ἐπίσης ἵνα διατηρῆ τὸ φρόνημα αὐτοῦ ὑψηλόν, ἀδούλωτον καὶ μαρτυρικόν, ὡς θέλει τοῦτο ἢ μακροίαν παράδοσις αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ οἱ θυσιαστικοὶ ἀγῶνες αὐτοῦ διὰ τὴν ἐλευθερίαν. Ἰδιαιτέρως δεόμεθα ὅπως ὁ Θεὸς φωτίσῃ ἅπαντα τὰ μέλη τῆς προσφιλοῦς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας διὰ νὰ ἀναδείξουν ἓνα ἀντάξιον διάδοχον τοῦ μακαριστοῦ Πατριάρχου, ὁ ὁποῖος θὰ βαδίσῃ ἐπὶ τὰ ἴχνη τῶν ποδῶν αὐτοῦ καὶ θὰ συνεχίσῃ τὸ ἔργον του, φυλάττων τὰς παρακαταθήκας του καὶ ζωντανῆν πάντοτε τὴν μνήμην τοῦ μακαρίου ἀνδρός. Εὐχόμεθα ἀπὸ τοῦδε οἱ ποιμαίνοντες τὴν Ἁγιωτάτην Ἐκκλησίαν τῆς Ἀντιοχείας νὰ ρυθμίζον τὴν ζωὴν των καὶ νὰ κατοπτρίζονται πάντοτε εἰς τὸ φωτεινὸν παράδειγμα τοῦ μετασπάντος Προθιεράρχου, διότι «κάτοπρόν ἐστι πνευματικὸν ἢ τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν μνήμη καὶ τῆς μακαρίας ζωῆς αὐτῶν ἱστορία», κατὰ τὸν μέγαν τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν Πατέρα Ἰωάννην τὸν Χρυσόστομον. Εἶθε ὁ πολυέλεος Θεὸς ἡμῶν νὰ ἀποδώσῃ εἰς τὸν κοιμηθέντα ἐν Κυρίῳ ἀδελφὸν καὶ συλλειτουργὸν ἡμῶν τὸν μισθὸν τοῦ καλοῦ καὶ φρονίμου οἰκονόμου τῆς ἐμπειστημένης ἀρχιερατικῆς χάριτος, ὅτι «παρ' Αὐτῷ πηγὴ ζωῆς καὶ ἐν τῷ φωτὶ Αὐτοῦ ὀψόμεθα φῶς» (πρβλ. *Ψαλμ. λε', 10*), ἢ δὲ μνήμη του νὰ παραμένῃ αἰωνία ἐνώπιον τοῦ δικαίου Κριτοῦ. Παρακαλοῦμεν τὸν μακαριστὸν ἀδελφὸν ἡμῶν ἐκ καρδίας νὰ δέεται διηνεκῶς ὅπως τὰ ἐν τῇ εὐλογημένῃ προεβυγενεῖ Ἐκκλησίᾳ ταύτῃ τέκνα του μένουν ἀμετακίνητα ἐν οἷς ἔμαθον καὶ ἐπιστάθησαν (*Β' Τιμ. γ', 14*) παρ' αὐτοῦ καὶ ἵνα ἀξιοθῶμεν ἅπαντες τοῦ θείου Ἑλέους καὶ ἀναφαιρέτου ἀγιασμοῦ, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, «*ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος καὶ ἡ σοφία καὶ ἡ ζωὴ καὶ ἡ ἀνάστασις εἰς τοὺς ἀπεράντους αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν*».

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2012: Λίβανος - Ἐκλογή νέου Πατριάρχου Ἀντιοχείας

Νέος Πατριάρχης Ἀντιοχείας ἐξελέγη στὶς 17 τοῦ μηνὸς ὁ Μητροπολίτης Δυτικῆς καὶ Κεντρῶας Εὐρώπης Ἰωάννης. Ἡ ἐκλογή τοῦ Πατριάρχου Ἰωάννη Ι' πραγματοποιήθηκε στὸ Μοναστήρι τοῦ Μπαλαμάντ στὸν Λίβανο, ὅπου τὸ πρωῖ τῆς Δευτέρας συνεδρίασε ἡ Ἱεραρχία τοῦ Θρόνου τῆς Ἀντιοχείας. Ὁ νέος Πατριάρχης Ἀντιοχείας γεννήθηκε τὸ 1955 στὴ Λατάνια τῆς Συρίας. Ἀποφοίτησε ἀπὸ τὴ Θεολογικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Μπαλαμάντ τοῦ Λιβάνου τὸ 1978. Τὴν ἐπόμενη χρονιά χειροτονήθηκε διάκονος καὶ ἱερέας τὸ 1983. Μετὰ τὴν ἀποφοίτησή του ἀπὸ τὴ Θεολογικὴ Σχολὴ τοῦ Μπαλαμάντ συνέχισε τὶς σπουδές του ἀποκτώντας δίπλωμα Βυζαντινῆς μουσικῆς καὶ διδακτορικὸ στὴ Λειτουργικὴ ἀπὸ τὸ Ἀριστοτέλειο Πανεπιστήμιο τῆς Θεσσαλονίκης, μὲ τίτλο «Τὸ Μυστήριον τῆς Βαπτίσεως: Ἱστορικὴ, Θεολογικὴ καὶ Λειτουργικὴ μελέτη». Ἀπὸ τὸ 1981 μέχρι καὶ τὸ 2008 διετέλεσε καθηγητῆς στὴ Θεολογικὴ Σχολὴ τοῦ Μπαλαμάντ. Τὸ 2008 ἐξελέγη Μητροπολίτης Δυτικῆς καὶ Κεντρικῆς Εὐρώπης καὶ μέλος τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τοῦ Πατριαρχείου Ἀντιοχείας.

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2012: Ἀθήνα

Ἐκδημία τοῦ Νικολάου Μ. Παπαδόπουλου, καθηγητῆ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ ΕΚΠΑ

In memoriam

«Ἀρχὴ σοφίας, φοβεῖσθαι τὸν κύριον» (*Σ. Σειράχ, 1,14*). Αὐτὴ ἦταν ἡ πρώτη φράση τοῦ ἐναρκητηρίου μαθήματος τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης τοῦ ἀειμνήστου καθηγητοῦ στοὺς πρωτοετείς φοιτητῆς τῆς Θεολογίας, θέτοντας ὡς βάση τῆς γνώσης τὸν

ἀπόλυτο σεβασμό πρὸς τὸν μοναδικὸ Παπτογνώστη καὶ Παντοδύναμο Θεό. Ὁ Καθηγητὴς Νικόλαος Παπαδόπουλος γεννήθηκε τὸ 1933 στὸν Ἅγιο Βασίλειο Κορινθίας, ὅπου ἔλαβε τὴν βασικὴ ἐκπαίδευση. Τὶς γυμνασιακὰς του σπουδὰς ὀλοκλήρωσε στὴν ἑπτατάξια Ἐκκλησιαστικὴ Σχολὴ τῆς Κορίνθου τὸ 1952, διακρινόμενος τόσο γιὰ τὶς ἐπιδόσεις ὅσο καὶ γιὰ τὸ ἦθος του. Κατὰ ἔτη 1952-56 φοίτησε στὴ Θεολογικὴ Σχολὴ τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν καὶ τὸ 1957 κατέστη πτυχιούχος αὐτῆς. Ὡς ὑπότροφος τῆς Καθολικῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Μονάχου καὶ τῆς Ὑπηρεσίας Ἀκαδημαϊκῶν Ἀνταλλαγῶν τῆς Γερμανίας (DAAD) παρακολούθησε μαθήματα καὶ σεμιναρία ἐβραϊκῆς γλώσσας καὶ Ἑρμηνείας τῆς Π. Διαθήκης στὴ Θεολογικὴ Σχολή, ἀλλὰ καὶ μαθημάτων ἀραβικῆς, ἀκκαδικῆς γλώσσας καὶ ἀνατολικῶν πολιτισμῶν στὴ Φιλοσοφικὴ Σχολὴ τοῦ ἐκεῖ Πανεπιστημίου, πλησίον διαπρεπῶν καθηγητῶν. Παράλληλα μὲ τὶς σπουδὰς του, προσέφερε ἀμισθὶ τὶς ὑπηρεσίες του στὴν τοπικὴ ἑλληνικὴ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία καὶ Κοινότητα ἀποδεικνύοντας ἐμπράκτως τὴν διπλὴ ἀποστολὴ τῆς Θεολογίας καὶ τοῦ θεολόγου στὸν κόσμο: δηλαδὴ τὴν ἀγάπη γιὰ τὴν Βίβλο καὶ τὴν διαρκῆ μελέτη τῆς, ὡς τοῦ ἀποκεκαλυμμένου λόγου τοῦ Θεοῦ, καὶ ταυτοχρόνως τὴν προσφορὰ στὴν Ἐκκλησία, ὡς τοῦ ἑνὸς καὶ ἀδιαιρέτου σώματος τοῦ Χριστοῦ.

Ὁ ἀείμνηστος Καθηγητὴς ὑπηρετήσε μὲ ἐνθέρμο ζήλο καὶ περισσὴ συνέπεια τὴν Δευτεροβάθμια, ἀρχικῶς καὶ στὴν συνέχεια τὴν Τριτοβάθμια Ἐκπαίδευση. Τὸ 1966 ἀναγορεύθηκε διδάκτορας τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καὶ τὸ ἴδιο ἔτος προσελήφθη ὡς ἐπισημονικὸς βοηθὸς στὴν Ἔδρα τῆς «Εἰσα-

γωγῆς εἰς τὴν Παλαιὰν Διαθήκην καὶ Ἑρμηνείαν τῶν Ὁ'» κατόπιν προτάσεως τοῦ Καθηγητοῦ Β. Βέλλα. Τὸ 1970 ἐξελέγη παμψηφεί ὑφηγητὴς στὸ μάθημα τῆς «Εἰσαγωγῆς εἰς τὴν Παλαιὰν Διαθήκην καὶ Ἑρμηνείας τῶν Ὁ'» καὶ τὸ 1971 ἔλαβε ἐντολὴ διδασκαλίας τοῦ ἀνωτέρου μαθήματος. Τὸ 1977 ἐξελέγη ἑκτακτος καθηγητὴς καὶ τὸ 1983 τακτικὸς καθηγητὴς στὸ ἴδιο γνωστικὸ ἀντικείμενο στὸ Τμῆμα Θεολογίας τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. Ὑπηρετήσε ἀκόμη ἐπὶ σειρὰ ἐτῶν στὴ Σχολὴ Κοινωνικῆς Ἑργασίας τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, στὴν Ἀνωτέρα Σχολὴ Ἱερατικῶν Σπουδῶν καὶ στὴ Μέση καὶ Ἀνωτέρα Ριζάρειο Ἐκκλησιαστικὴ Σχολή. Διετέλεσε μέλος συμβουλίων καὶ ἐπιτροπῶν, μεταξὺ τῶν ὁποίων τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἐκπαίδευσης τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας καὶ Ὁρησκευμάτων καὶ τῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς μεταφράσεως τῆς Ἁγίας Γραφῆς.

Ἡ προσωπικότητα καὶ τὸ ἔργο του συνδέθηκαν ἄρρηκτα μὲ γνωστικὸ ἀντικείμενο τῆς «Εἰσαγωγῆς στὴν Παλαιὰ Διαθήκην καὶ τῆς Ἑρμηνείας τῶν Ὁ'». Εἶναι πολὺν δύσκολο μέσα σὲ λίγες γραμμὲς νὰ ἀποτυπωθοῦν ἡ δομημένη σκέψη, ἡ ὀξύνοια, ἡ εὐρυμάθεια, ἡ συνέπεια καὶ ἐντιμότητα στὴν ἔρευνα, ἡ φιλολογικὴ κατάρτιση, μὰ πρωτίστως ἡ θεολογικὴ του οἰκοδομὴ, πού ὡστόσο εἶναι εὐδιάκριτα ἀπὸ τὴν πρώτη κιόλας ἀνάγνωσις τοῦ ἔργου του. Μὲ τὸ ἔργο του, πού εἶναι ἀποτέλεσμα μακροχρόνιας ἔρευνας καὶ ἀπαράμιλλης ἐργατικότητας θεράπευσε σχεδὸν ὅλα τὰ ἀντικείμενα τοῦ κλάδου τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Κατέλειπε *εἰσαγωγικὰς ἐργασίας* μὲ κύρια μεταξὺ αὐτῶν τὸ σύγγραμμα «Σύντομος

Εισαγωγή εις την Παλαιά Διαθήκη», στο ὄποιο ἐκτὸς τῶν εἰσαγωγικῶν προβλημάτων ἀναπτύσσονται οἱ ὅροι Διαθήκη - Παλαιά Διαθήκη - Γραφή - Ἁγία Γραφή. Τὸ ἔργο χωρίζεται σὲ δύο μέρη. Στὸ πρῶτο μέρος ὑπὸ τὸν τίτλο «Εἰδικὴ Εἰσαγωγή» γίνεται λόγος γιὰ τὴν ὀνομασία, τὸ περιεχόμενο, τὸν σκοπὸ, τὸν συγγραφέα, τὸν τόπο καὶ χρόνον συγγραφῆς, τὴν κανονικότητα τῶν ὑπὸ ἐξέτασιν βιβλίων, τὸ κείμενον καὶ τὴν προβληματικὴν τους. Τὸ δεύτερον μέρος, ὑπὸ τὸν τίτλο «Γενικὴ Εἰσαγωγή», ἀσχολεῖται μὲ τὴ γένεσιν καὶ τὴν ὀριστικὴν διαμόρφωσιν τοῦ κανόνος τῶν βιβλίων τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, μὲ τὴ θέσιν τῶν Δευτεροκανονικῶν βιβλίων στὸν παλαιστίνου καὶ ἰουδαϊκὸν κανόνα, καθὼς καὶ τὴ θέσιν τους στὴν Ἐκκλησίαν τῶν πρώτων αἰώνων, τὴ γλῶσσα τοῦ πρωτοτύπου κειμένου τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, ἀλλὰ καὶ τὶς ἀρχαῖες ἑλληνικὲς καὶ ξενόγλωσσες μεταφράσεις. Οἱ γλωσσικὲς του ἐργασίαι, ἔργο πολυετοῦς ἐνασχόλησιν τοῦ καθηγητοῦ ἀφοροῦν στὰ α. «Ἱερεμίου 10,3», *Θεολογία* 34 (1963), 256-265, ὅπου ἐπισημαίνονται τὰ προβλήματα τοῦ ἡμισιχίου αὐτοῦ συνεξεταζόμενον μὲ ἄλλα χωρία τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, β. *Λεξικὸν τῆς ἑβραϊκῆς γλώσσης τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης*, τεῦχος Α', ἐν Ἀθήναις 1968, τεῦχος Β', ἐν Ἀθήναις 1971, γ. «Κριτικαὶ παρατηρήσεις ἐπὶ τῶν στίχων Ἱερεμίου 15, 13-14 καὶ 17, 3-4», *«Πόνημα Εὐγνωμον»*, *τιμητικὸς τόμος τοῦ ἀειμνήστου καθηγητοῦ Βασιλείου Βέλλα*, Ἀθήναι 1968, σ. 521-538, ὅπου ἐξ ἀφορμῆς τῆς διττογραφίας ποῦ παρουσιάζεται στοὺς ὑπὸ ἐξέτασιν στίχους, προσεγγίζεται γενικῶς τὸ φαινόμενο τῆς διττογραφίας στὴν Παλαιά Διαθήκη, καθὼς ἡ μορφή καὶ ἡ θέσις της σὲ αὐτήν. Κατόπιν ἐρευνᾶται ἡ ὀργανικὴ θέσις τῶν προαναφερομένων στί-

χων τοῦ βιβλίου τοῦ Ἱερεμίου καὶ ἀκολουθεῖ ἡ σχετικὴ ἀποκατάστασις τους, γ. «Παρατηρήσεις ἐπὶ τοῦ στίχου Ἱερεμίου 5,13 c», *Δ.Β.Μ.* 1 (1971), 5-12. Στὴ σύντομη αὐτὴ μελέτη ἐπιχειρεῖται ὁ προσδιορισμὸς τῆς ἀκριβοῦς ἐννοίας τοῦ ἡμισιχίου καὶ ἀποδεικνύεται ὅτι ὑπὸ τὸν ὄρον «προφήται» νοοῦνται οἱ γνήσιοι προφῆτες τοῦ Θεοῦ καὶ ὄχι οἱ ψευδοπροφῆτες, ε. «Ὁ φιλολογικὸς χαρακτήρ τοῦ βιβλίου τῶν Θρήνων», *ΕΕΘΣΠΑ* 26 (1981), 235-250. Ἡ μελέτη αὐτὴ τυγχάνει ἀπολύτως πρωτότυπη ἀσχολεῖται μὲ τὸ φιλολογικὸ εἶδος τοῦ θρηνώδους ἄσματος στὴν Παλαιά Διαθήκη, ὅπως καὶ μὲ τὴν θέσιν ποῦ κατέχει αὐτὸ στὴν καθημερινὴ ζωὴ τοῦ παλαιοδιαθητικοῦ ἀνθρώπου. Ἐπισημαίνεται ὅτι τὸ βιβλίον ἀπαρτίζεται ἀπὸ πέντε ἐλεγειακὰς ὠδὰς, καθεμία ἀπὸ τὶς ὁποῖαι συνίσταται ἀπὸ 22 στροφές. Στὴν συνέχεια ὁ συγγραφέας προσδιορίζει τὸν ἀκριβῆ χρόνον ἐμφανίσεως τῆς ἀλφαβητικῆς ἀκροστιχίδας, ὡς γνωρίσματος γενικότερα τῆς ἑβραϊκῆς ποιήσεως, ἐπισημαίνει τὴν αἰτία τῆς δημιουργίας της καὶ τὸν ἐπιδιωκόμενον σκοπὸν της ποῦ ἐντοπίζεται τόσο στὴν ὠραιότητα τῆς ἐκφράσεως τοῦ ποιήματος, ὅσο καὶ στὴν εὐκόλῃ ἀπομνημόνευσήν του, λόγῳ τῆς χρήσεώς του ὡς λειτουργικοῦ κειμένου. Τέλος, ἐπισημαίνεται ὅτι τὸ βιβλίον διακρίνεται γιὰ τὴν χρῆσιν τοῦ θρηνώδους μέτρου *kinah*, ἀλλὰ καὶ γιὰ ἄλλα ἐξωτερικὰ χαρακτηριστικά, ὅπως ὁ παραλληλισμὸς τῶν μελῶν, ἡ παρήχησις, ἡ παρομοίωσις, ἡ ὑπερβολή, ἡ ἀντίθεσις κ.ἄ. στ. «Τὸ Γ' κεφάλαιον τοῦ βιβλίου τῶν Θρήνων τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Συγκριτικὴ μελέτη», *ΕΕΘΣΑΠΘ* 4 (1994), 281-290. Ἡ ἐργασία κατ' ἀρχὰς τονίζει τὴ σπουδαιότητα τῆς μεταφράσεως τῶν Ὁ' ἀπὸ τὸ ἑβραϊκὸν πρωτότυπον. Στὴ συνέχεια ἐπιχειρεῖται σύγκρισις

μεταξύ του τρίτου κεφαλαίου του μασωρικού κειμένου του βιβλίου των Θρήνων και του αντίστοιχου της μεταφράσεως των Ο'. Κατ' αυτήν σημειώνονται οί επί μέρους διαφορές των δύο κειμένων, αὐτὲς ἀξιολογούνται καὶ προτείνονται πρωτότυπες διορθώσεις πού βοηθοῦν στήν ἀποκατάσταση τοῦ κειμένου, ζ. «Προβλήματά τινα τοῦ Ε' κεφαλαίου τοῦ βιβλίου των Θρήνων τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης», *ΕΕΘΣΠΑ Λ'* (1995), 103-114. Στήν ἐργασία αὐτή ἐξετάζονται δύο σημεῖα ἐξαιρετικοῦ ἐνδιαφέροντος γιά τὸ ἐν λόγῳ κεφάλαιο τοῦ βιβλίου των Θρήνων: ἡ ἔλλειψη ἀλφαβητικῆς ἀκροστιχίδας καὶ ἡ ἀρχικὴ ἔκταση τοῦ κεφαλαίου ἐν συγκρίσει πρὸς τὰ ἄλλα τέσσερα κεφάλαια. Οἱ γλωσσικὲς του μελέτες ἐπικεντρωμένες ἰδιαίτερος στό βιβλίον των Θρήνων, ἀναδεικνύουν τὸ βαθὺ ἐνδιαφέρον τοῦ ἐρευνητῆ γιά τὴν μελέτη τῆς γλώσσας καὶ τὴν σὲ βάθος κατανόηση τοῦ βιβλικοῦ κειμένου, ὡς φορέα των ἰδεῶν καὶ ἐννοιῶν τῆς Βίβλου.

Στὶς ἐρμηνευτικὲς του ἐργασίες ἐντάσσονται α. *Τὰ Δευτεροκανονικὰ τεμάχια τοῦ βιβλίου τοῦ Δανιὴλ* (Διατριβὴ ἐπὶ ὑφηγεσίᾳ), Ἀθήναι 1970. Ἡ ἐργασία αὐτὴ ἀποτελεῖ μία συστηματικὴ μελέτη περὶ των δευτεροκανονικῶν βιβλίων καὶ τεμαχίων τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, πού ἀπουσίαζε ἀπὸ τὸν ὀρθόδοξο κόσμον. Γι' αὐτὸ καὶ προτάσσεται σὲ αὐτὴν ἐκτενὴς εἰσαγωγή πού ἀναφέρεται στὴ θέση πού κατέχουν αὐτὰ στοὺς Ἰουδαίους καὶ στοὺς Χριστιανούς τῆς ἀδιάκριτης Ἐκκλησίας. Στὴ συνέχεια, τὸ πρῶτον μέρος τοῦ βιβλίου, μὲ τὸν τίτλον «Ἱστορικὴ, φιλολογικὴ, θεολογικὴ ἐξέτασις καὶ προβληματολογία», ἀσχολεῖται μὲ τὴν ἐπιγραφή των δευτεροκανονικῶν τεμαχίων τοῦ βιβλίου τοῦ Δανιὴλ, ὅπως παρατίθεται στοὺς διάφορους κώδι-

κες καὶ μεταφράσεις, ἡ ἱστορία καὶ ὁ σκοπὸς τους, τὸ περιεχόμενον καὶ ἡ ἀξία τους. Κατόπιν ἐξετάζεται ἡ σχέση των τεμαχίων μὲ τὸ πρωτοκανονικὸ βιβλίον τοῦ Δανιὴλ, παρατίθενται τὰ προβλήματα καὶ διατυπώνονται οἱ κατὰ καιροὺς διατυπωθεῖσες γνώμες. Τὸ θέμα τῆς πρωτότυπης γλώσσας, στήν ὁποία συνεγράφησαν τὰ τεμάχια, εἶναι τὸ ἐπόμενον θέμα πού ἀπασχολεῖ τὸν συγγραφέα. Στὴν συνέχεια ἐρευνᾶται ἡ ὑφιστάμενη σχέση μεταξὺ των δευτεροκανονικῶν τεμαχίων, ἐπιχειρεῖται ὁ προσδιορισμὸς τοῦ συγγραφέα τους, ὁ τόπος καὶ ὁ χρόνος συγγραφῆς τους, γεγονός πού ἐπισημαίνεται ὅτι εἶναι δυσχερὲς λόγῳ ἐλλείψεως σαφῶν ἐσωτερικῶν καὶ ἐξωτερικῶν μαρτυριῶν. Γι' αὐτὸ διατυπώνεται ἡ ἄποψη ὅτι ὁ συγγραφέας τους ὑπῆρξε κάποιος Ἰουδαῖος αἰχμάλωτος, ὁ ὁποῖος ὑπῆρξε προφανῶς αὐτόπτης μάρτυρας των γεγονότων ἀπὸ τὴν Παλαιστίνην μέχρι τὴν Βαβυλῶνα. Στὸ τέλος, ἀκολουθεῖ ἡ θεολογικὴ ἀνάπτυξη των τεμαχίων. Στὸ δεύτερον μέρος τοῦ βιβλίου παρατίθεται τὸ κείμενον κάθε τεμαχίου μὲ κριτικὲς σημειώσεις καὶ ἀκολουθεῖ ἐρμηνευτικὸς τὸς ὑπόμνημα. β. *Ἐρμηνεῖα περικοπῶν Παλαιᾶς Διαθήκης μετὰ στοιχείων εἰσαγωγῆς*, τόμοι Α' καὶ Β', Ἀθήναι 1973, ἐργασία πού διαιρεῖται σὲ τρία μέρη. Στὸ πρῶτον μέρος, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ Γενικὴ εἰσαγωγή, ἐξετάζεται ἡ ἀποκάλυψη τοῦ Θεοῦ στὸν κόσμον, μέσα ἀπὸ τὸν ἀποκεκαλυμμένο του λόγον. Τὸ δεύτερον μέρος, τὸ ὁποῖον χαρακτηρίζεται ὡς Εἰδικὴ εἰσαγωγή ἀσχολεῖται μὲ τὴν ὀνομασία, τὸ περιεχόμενον, τὸν σκοπὸν, τὸν συγγραφέα, τὸν χρόνον καὶ τὸν τόπον συγγραφῆς των ἐπιμέρους βιβλίων τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Στὸ τρίτον μέρος ἀκολουθεῖ ἡ παράθεση τοῦ κειμένου καὶ ἡ μετάφραση κατ' ἐπιλογὴν ἐκλεκτῶν περικοπῶν

της Παλαιάς Διαθήκης, γνωστών από την χρήση τους στην Ὁρθόδοξη λατρεία. γ. *Ὑπόμνημα εἰς τὸ βιβλίον τοῦ Μιχαίου*, στὸ ὁποῖο παρατίθεται ἐκτενὴς εἰσαγωγή πού ἀφορᾶ στὴ ζωὴ, τὴ δράση καὶ τὴν προσωπικότητα τοῦ προφήτου Μιχαία. Ἀκολουθῶς ἐπισημαίνονται καὶ ἐπιλύονται προβλήματα σχετιζόμενα μὲ τὴν γένεση τοῦ βιβλίου, τὴ σύνθεση καὶ τὴ γνησιότητά του, ἐνῶ κατὰ τὴν συστηματικὴ ἀνάλυση αὐτοῦ ἐξετάζονται τὰ φιλολογικὰ, ἱστορικὰ καὶ θεολογικὰ προβλήματα. Στὸ βιβλίον παρουσιάζεται ἐκτενῶς ἡ πολιτικὴ, θρησκευτικὴ, ἠθικὴ, οἰκονομικὴ καὶ κοινωνικὴ κατάσταση τῆς ἐποχῆς τοῦ προφήτου. δ. *Ὑπόμνημα εἰς τὸ βιβλίον τῶν Θρήνων. Εἰσαγωγή - Κείμενον - Ἑρμηνεία*, Ἀθήναι 1998, πρόκειται γιὰ ἐνδελεχὴ ἔρευνα τῶν εἰσαγωγικῶν προβλημάτων τοῦ βιβλίου τῶν Θρήνων, ἡ ὁποία ἀποτυπώνεται μῆσα ἀπὸ τὴν ἐμπεριστατωμένη καὶ ἐκτενὴ εἰσαγωγή λαμβανομένης ὑπ' ὄψιν τῆς συγχρόνου βιβλιογραφίας. Σὲ αὐτὸ ἐπιχειρεῖται μετάφραση, μετὰ ἀπὸ ἀποκατάσταση τοῦ Μασσαϊτικοῦ κειμένου, καθὼς καὶ ἀνάδειξη ὄλων τῶν ἀνακυπτόντων προβλημάτων μὲ τὴ βοήθεια τῶν ἀρχαίων ἑλληνικῶν καὶ ξένων μεταφράσεων, ε. «Ἡ θαυμαστὴ γέννησις τοῦ Κριτοῦ Σαμψῶν (Κριτ. 13,1-24)», *ΕΕΘΣΠΑ ΛΣΤ'* (2001), 183-197. Ἡ μελέτη αὐτὴ ἀσχολεῖται μὲ τὰ περιστατικὰ πού σχετίζονται μὲ τὴ γέννηση τοῦ Κριτοῦ Σαμψῶν συννεξεταζομένων τῶν βιβλικῶν μαρτυριῶν, τῆς μαρτυρίας τοῦ Ἰωσήπου καὶ τοῦ Ψευδο-Φίλωνα, στ. «Τὸ ὑπὸ τοῦ κριτοῦ Σαμψῶν ἐπινοηθὲν κατὰ τῶν Φιλοσαίων τέχνασμα (Κριτ. 15, 4-5)», *ΕΕΘΣΠΑ ΛΗ'* (2005), 191-204. Ἡ ἐργασία αὐτὴ ἀσχολεῖται μὲ δύο καίρια προβλήματα πού ἀνακύπτουν ἀπὸ τὴν μελέτη τοῦ ἀνωτέρω στίχου τῆς βιβλικῆς διηγήσεως,

δηλαδὴ τὸν καθορισμὸ τοῦ προτύπου τῆς διηγήσεως καὶ τὴν ταυτότητα τοῦ ζώου, γιὰ τὸ ὁποῖο γίνεται σὲ αὐτὴν λόγος. Οἱ ἐρμηνευτικὲς του μελέτες ἀναδεικνύουν, ὄχι μόνον τὴν καλὴ γνώση τοῦ πρωτοτύπου ἑβραϊκοῦ κειμένου καὶ τῆς μεταφράσεως τῶν Ὁ' ἀπὸ τὸν ἐρευνητὴ, ἀλλὰ καὶ τὴν προσωπικὴ του εὐσέβεια, ἡ ὁποία εἶναι διάχυτη σὲ ὅλο τὸ ἐρμηνευτικὸ του ἔργο.

Στὶς *θεολογικὲς του μελέτες* περιλαμβάνεται α. ἡ διδακτορικὴ του διατριβή, *Ὁ Θάνατος καὶ αἱ μεταθανάτιοι παραστάσεις κατὰ τὰ ἱστορικὰ βιβλία τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης μέχρι τῆς βαβυλωνίου αἰχμαλωσίας*, ὅπου κυριαρχεῖ ἡ διδασκαλία τῆς Π. Διαθήκης γιὰ τὴν πέραν τοῦ τάφου ζωὴ σὲ ἀντιδιαστολὴ καὶ σύγκριση πρὸς τὶς δοξασίαις τῶν ἄλλων λαῶν τῆς Ἑγγύς Ἀνατολῆς. Στὴ μελέτη αὐτὴ ἐπὶ τῇ βάσει ὀρισμένων χωριῶν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ἀποδεικνύεται ὅτι ὁ Θεὸς ὡς δημιουργὸς τοῦ σύμπαντος κόσμου κυριαρχεῖ καὶ στὸν Ἄδη καὶ ὅτι φορέας τῆς μεταθανάτιας ζωῆς εἶναι ὁλόκληρη ἡ ψυχοσωματικὴ ἐνότητα τοῦ ἀνθρώπου, β. «Θεολογία τοῦ βιβλίου τῶν Θρήνων. Ἀρχὴ καὶ προέλευσις αὐτῆς» *ΕΕΘΣΠΑ ΚΘ'* (1994), 127-150. Στὴν ἐργασία αὐτὴ ἐπισημαίνεται ὅτι τὸ βιβλίον τῶν Θρήνων εἶναι ἓνας ἕξοχος συνδυασμὸς ἱστορίας καὶ προφητείας καὶ ὅτι σὲ αὐτὸ δὲν ἀπαντᾶ μόνον ἡ ἔκφραση τῆς ὀδύνης καὶ τῆς λύπης, ἀλλὰ ταυτόχρονα ἀποτελεῖ ὁμολογία πίστεως, στὴν ὁποία ἐξαιρεται ἡ περὶ Θεοῦ ἰδέα.

Στὶς *ἀρχαιολογικὲς του ἐργασίες* ἀνήκουν: α. *Οἱ τάφοι τῶν Πατριαρχῶν*, ἐν Ἀθήναις 1977. Ἡ ἐργασία πραγματεύεται τὸ θέμα τῆς τελευταίας κατοικίας τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς γῆς κατὰ τὴν περίοδο τῶν Πατριαρχῶν. Γίνεται λόγος γιὰ τὶς πρῶτες μαρτυρίες τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης

για τους τάφους που άναγονται στην εποχή του Πατριάρχου Άβραάμ, ό όποιος μετά τό θάνατο τής Σάρρας άγόρασε τό σπήλαιο Μαχπελά στην περιοχή τής Χεβρών, για νά τήν ένταφιάσει. Η έργασία κατακλείεται με τήν έπισήμανση, ότι άκόμη και σήμερα είναι δύσκολος ό προσδιορισμός τής θέσεως του σπηλαιού Μαχπελά, β. *Οί τάφοι τής Ραχήλ και του Ίωσήφ*, Άθήναι 1978. Στην έργασία αυτή γίνεται άναφορά στις συγκεκριμένες μαρτυρίες τής Παλαιάς Διαθήκης για τόν τάφο τής Ραχήλ, ή όποία ένταφιάζεται άπό τόν Ίακώβ κοντά στην όδό που όδηγεί στην Έφραθά, που όνομαζόταν διαφορετικά Βηθλεέμ. Μετά όμως άπό συστηματική μελέτη γίνεται σαφές ότι ό τάφος τής Ραχήλ δέν πρέπει νά τοποθετηθεί στην Βηθλεέμ, που βρίσκεται στα νοτιοδυτικά τής Έρουσαλήμ, άλλα στην περιοχή τής φυλής Βενιαμίν, στα περίχωρα τής πόλεως Ραμάλλα, γ. *Οί έν τή Παλαιά Διαθήκη μνημονεύόμενοι τάφοι άπό τής έποχής των Πατριαρχών μέχρι τής Βασιλείας*, έν Άθήναις 1978. Στην έργασία αυτή έξετάζονται όλες οι μαρτυρίες τής Παλαιάς Διαθήκης, του Ίωσήπου, των Πατέρων και των έκκλησιαστικών συγγραφέων, καθώς και των σύγχρονων έρευνητών περι τόπου ταφής των Πατριαρχών. Άντίστοιχη έρευνα άκολουθεί για τήν περίοδο τής Έξόδου των Ίσραηλιτών άπό τήν Αίγυπτο μέχρι τήν έποχή των Κριτών. Η Παλαιά Διαθήκη παρέχει λιγοστές μαρτυρίες περι αυτών και διαπιστώνεται ότι ό τόπος ταφής δέν είναι μόνιμος. Έπισημαίνεται άκόμη ότι ή έξερεύνηση των τάφων είναι δύσκολη, διότι ή ύπαρξη σπηλών και ή άνέγερση μνημείων επάνω στους τάφους, όπως έπίσης ή ύπαρξη νεκρικών περισιμάτων, δέν ήταν κάτι τό σύνηθες, γ. *Οί τάφοι των βασιλέων τής δυναστείας του Δαυίδ*, Έν

Άθήναις 1978. Στην έργασία αυτή μελετώνται οι σχετικές με τους τάφους των βασιλέων τής δυναστείας του Δαυίδ μαρτυρίες τής Παλαιάς Διαθήκης και μάλιστα των βιβλίων των Βασιλειών και Παραλειπομένων, του Ίωσήπου και των εύρημάτων των ανασκαφών, δ. «Τάφοι και ταφή έν Mugharet el-Wad». *Άντίδωρον πνευματικών. Τιμητικός τόμος επί τή 50ετηρίδι έπιστημονικής δράσεως και τή 40ετηρίδι καθηγεσίας και έκκλησιαστικής δράσεως Γερασίου Ιω. Κοινιάρη*, Άθήναι 1981, σ. 390-410. Στη μελέτη αυτή γίνεται άναφορά στο θέμα του τόπου και χρόνου ταφής των νεκρών κατά τήν παλαιά (600.000-10.000 π.Χ.) και τήν μέση (10.000-7.500 π.Χ.) έποχή του λίθου στο σπήλαιο Mugharet el-Wad.

Τό πλούσιο μεταφραστικό έργο του άειμνήστου Καθηγητού, ύπήρξε άλλωστε μέλος τής μεταφραστικής ομάδας τής Έλληνικής Βιβλικής Έταιρείας, βιβλίων τής Παλαιάς Διαθήκης άπό τό έβραϊκό πρωτότυπο (Ρούθ, Α΄ και Β΄ Χρονικών, Παροιμίες, Έκκλησιαστής, Ίερεμίας και Δανιήλ) και άπό τή μετάφραση των Ο΄ (Α΄ Έσδρας, Τωβίτ, Ίουδίθ, Γ΄ Μακκαβαίων) άποτελεί έργο ζωής, καθώς σε αυτό διακρίνεται ό ζήλος του καθηγητού νά μεταδώσει στο εύρύ άναγνωστικό κοινό τις αιώνιες άλήθειες τής Παλαιάς Διαθήκης σε γλώσσα άπλή, ρέουσα και κατανοητή.

Η έργογραφία του, πλήρη κατάλογο τής όποίας δύναται κανείς νά άνεύρει στην *ΕΕΘΣΠΑ ΛΘ΄* (2004), 7-29 υπό τής Καθηγήτριας Β. Σιδέρη- Παπαδοπούλου, δέν άναλώνεται ούτε άποτιμάται σε λίγες γραμμές. Είμαι βεβαία ότι αυτή θα άποτελέσει τόν πυρήνα για περαιτέρω έπιστημονική ένασχόληση άπό μαθητές του, τους όποιους πάντοτε παρότρυνε νά μελετοϋν,

πρωτίστως όμως, να αγαποῦν τὴν Παλαιὰ Διαθήκη.

Ὡς διδάσκαλος χαρακτηριζόταν ἀπὸ τὸ μειλίχιο ὕφος του, τὴ σεμνότητα, τὴν ὑπομονὴ καὶ τὴν ἐπιμονὴ στὴν ἐπανάληψη ὄρων καὶ ἐννοιῶν, τὴν ἀξιοπρέπεια ἀλλὰ καὶ τὴν αὐστηρότητα καὶ δικαιοσύνη. Φιλικὸς μὲ τοὺς μαθητές του, σεβόμενος ἀπολύτως τὴν προσωπικότητά τους, τοὺς νοθετοῦσε στὴν ἀληθινὴ γνώση τοῦ βιβλικοῦ κειμένου, ἢ ὅποια θὰ προερχόταν, ὄχι ὅπως χαρακτηριστικὰ ἀνέφερε ἀπὸ «ἐπιθεωρητικὴ» προσέγγιση καὶ «τηλεγραφικὴ» ἀπόδοσή του, ἀλλὰ ἀπὸ οὐσιαστικὴ καὶ συστηματικὴ μελέτη του. Ὁ Καθηγητὴς Νικό-

λαος Παπαδόπουλος ὑπῆρξε ὁ ἀκάματος ἐργάτης στὸ γεώργιο τοῦ Θεοῦ, ὁ ὁποῖος κατὰ τὴν μακρὰ ἐπιστημονικὴ του θητεία δὲν ἐφείσθη κόπων, μόχθων καὶ θυσιῶν γιὰ νὰ προβάλει τὴν ἀδιαμφισβήτητη ἀξία τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Διαπνεόμενος ὁ ἴδιος ἀπὸ τὶς ἀρχές τῆς πιστῆς τηρήσεως τῶν θείων ἐντολῶν καὶ τὸ πρότυπο τῆς στερεῆς καὶ ἀμετακίνητης πίστεως, ἀντίστοιχῆς βιβλικῶν προσώπων, ἀναδείχθηκε ὀλοκληρωμένη πνευματικὴ προσωπικότητα κατέχοντας ξεχωριστὴ θέση μεταξὺ τῶν βιβλικῶν ἐπιστημόνων.

Ἄς εἶναι αἰωνία ἡ μνήμη του!

*Ἄλεξάνδρα Παλάντζα
Λέκτωρ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ ΕΚΠΑ*

Στὴ σύνταξη τῶν «Θεολογικῶν Χρονικῶν» συνεργάστηκαν ὁ Νικόλαος Ἀσπροῦλης, ἡ Αἰκατερίνη Τσαλαμποῦνη, ἡ Ἄλεξάνδρα Παλάντζα, ὁ Κωνσταντῖνος Χολέβας, ὁ Ἄλεξανδρος Παπαδερός, ὁ π. Δημήτριος Μπαθρέλλος καὶ ὁ Δημήτριος Πάλλης.